Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XXII., št. 272 Ljubljana, četrtek 26. novembra 1942-XXI Cena cent. 80

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštno-čekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti, Corr. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka
Naročnina znaša mesečno Lir 18.—, za inozemstvo vključno s »Ponedeljskim Jutrom« Lir 36.50.
Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

V alžirskih vodah spet potopljenih pet sovražnih parnikov

Med njimi sta prekooceanska ladja z 20.000 tonami in en rušilec

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil 25. nov. naslednje 914. vojno poročilo:

V Cirenajki je slabo vreme omejevalo delavnost na kopnem in v zraku za obe strani.

V tuniškem odseku živahno delovanje izvidnic, italijanski lovec je v boju zbil eno letalo tipa Spitfire.

V alžirskih vodah so naši oddelki torpednih letal, delujoč v zaporednih valovih proti nekemu sovražnemu konvoju, potopile neko prekooceansko ladjo 20.000 ton, neko trgovsko ladjo 6000 ton in še tretjo ladjo srednje tonaže. Omenjeni oddelki so bili pod poveljstvom majorja Francesca Campella, kapetana Giuseppa Zuccaia, poročnika Alesandra Settija, poročnika Giovannija Scarpata in podporočnika Romana Bazze. Dve naši letali se nista vrnili na svoja oporišča z raznih vojnih podjetij.

Podmornica pod poveljstvom poročnika bojnega broda Maria Priggionea je napadla zaliv Bougie, izstrelila iz bližine tri torpede proti nekemu rušilcu in ga potopila.

Neka druga podmornica pod poveljstvom poročnika bojnega broda Alpinola Cintia je na širokem morju pri Cap de Fer (Alžir) prestregla neko sovražno formacijo ter s torpedom zadela en parnik velike tonaže, ki se je potopil.

Pozno ponoči 24. t. m. so sovražna letala priletela nad Trapani. Pri tem so protiletalske baterije, ki so takoj stopile v akcijo, sestrelile 1 Blenheim. Dva moža njegove posadke sta bila ujeta.

Priznanje značaja borcev

Rim, 24. nov. s. Po Ducejevi odločbi od 18. t. m. se priznanje značaja borcev razširi na vse čete, ki pripadajo edinicam protiletalske obrambe, edinicam obalne zaščite, velikim edinicam obalne obrambe, edinicam v Franciji, Korziki in francoski Severni Afriki, edinicam na polotočni in otočni Grčiji ter edinicam v Albaniji. Visoko priznanje je nagrada vsem vojakom vse vrst orožja, ki opravljajo nalogo bistvene važnosti v boju, ki ga Italija žilavo bije za svojo bodočnost.

S Savojskim redom odlikovani generali

Rim, 24. nov. s. Z dekretom je Nj. Veličanstvo Kralj in Cesar na predlog Duceja blagovolil podeliti naslednja priznanja Savojskega vojaškega reda:

Za komendatorja Savojskega vojaškega reda je bil imenovan general Armadnega zbora **Mario Arisio**;

za **oficirja** Savojskega vojaškega reda sta bila imenovana general Armadnega zbora **Luigi Mentasti** in divizijski general **Francesco Scotti**;

za viteza Savojskega vojaškega reda sta bila imenovana divizijski general **Mario Marazzani** in brigadni general **Giacomo Lombardi**.

Rim, 24. nov. s. General Armadnega zbora **Mario Arisio**, ki je bil imenovan za komendatorja vojaškega Savojskega reda, se je rodil v Turinu 5. julija 1885. Dne 14. septembra 1905 je postal podporočnik 26. pehotnega polka. Udeležil se je italijansko-turške vojne leta 1911—1913 in je bil odlikovan na alpski fronti 1. julija 1917 z bronasto kolajno za vojaško hrabrost. Leta 1926. je postal polkovnik, leta 1935. pa brigadni general ter dve leti nato divizijski general in poveljnik pehotne divizije »Vespri«. Tega leta je bil imenovan tudi za oficirja vojaškega Savojskega reda. V aprilu leta 1941. si je pridobil srebrno kolajno za vojaško hrabrost zaradi zmagovite akcije zopetne osvoboditve Korče. Dne 6. julija 1941 je general Arisio postal poveljnik Armadnega zbora.

General Armadnega zbora **Luigi Mentasti**, ki je bil imenovan za oficirja savojskega vojaškega reda, je bil rojen 2. maja 1883 v Vercelliu. V avgustu 1904 se je kot topniški poročnik udeležil vojne 1915—1918 in si pridobil na bojišču križ za vojne zasluge. Leta 1929. je bil imenovan za generala zaradi izrednih zaslug. V januarju 1936 je bil dodeljen poveljništvu Glavnega stana. V juliju 1938 je postal divizijski general in se je udeležil vojne na grško-albanski fronti ter opravljal funkcijo poveljnika čet v Črni gori. General armadnega zbora je od aprila 1942.

Divizijski general **Francesco Scotti**, ki je bil imenovan za oficirja savojskega vojaškega reda, se je rodil 27. novembra 1885. v Rimu. 5. septembra 1907. je postal podporočnik pri bersaljerih. V afriški vojni let 1911—12 je bil dvakrat ranjen in dvakrat odlikovan z bronasto kolajno za hrabrost. Leta 1915—1918. je bil ranjen na San Michelu, toda kmalu se je vrnil na bojišče ter je bil na gori Zevio 4. junija 1916. na čelu svojih bersaljerov, ki so napadli, zopet ranjen. Odklonil je zdravniško pomoč ter ostal na svojem mestu in nadaljeval akcijo, dokler ni bil drugič ranjen, na kar je moral prepustiti poveljništvo drugemu. Za to akcijo mu je bila podeljena srebrna kolajna za vojaško hrabrost. Leta 1936. je bil v Abesiniji odlikovan z viteškim križem Savojskega vojaškega reda.

Divizijski general **Mario Marazzani**, ki je bil imenovan za viteza Savojskega vojaškega reda, se je rodil 28. julija 1887. v Vercelliju. 4. septembra 1908 je postal podporočnik v polku suličarjev Novara. Zaradi operacij v Pasubiu je bil v oktobru 1916. odlikovan z bronasto kolajno za vojaško hrabrost. Zaradi odličnih operacij, ki jih je izvedel na ruski fronti od 20. julija do 30. decembra 1941. je napredoval v divizijskega generala. Odlikovan je z nemškim železnim križem I. in II. razreda.

Brigadni general **Giacomo Lombardi**, ki je bil imenovan za viteza savojskega vojaškega reda, je bil rojen 25. julija 1889. v Droneru (Cuneo). 17. septembra 1911. je postal podporočnik pri planincih in je bil odlikovan z bronasto kolajno v bitki pri Derni v januarju 1912. V juliju 1917. si je pridobil še dve bronasti kolajni. Na zapadni fronti se je udeležil naše akcije kot podšef glavnega stana poveljništva I. armade. Leta 1941. je postal brigadni general, v decembru istega leta pa je bil v Severni Afriki odlikovan s srebrno kolajno. V marcu 1942. si je pridobil nadaljnjo srebrno kolajno. V juniju letos se mu je posrečilo pobegniti iz ujetništva in zajeti sovražnike, ki so ga obkolili, pri čemer je bil hudo ranjen. Odlikovan je z nemškim železnim križem I. in II. razreda.

Vladar in Vladarica pri vojnih ranjencih

Rim, 24. nov. s. Njuni Veličanstvi Kralj Cesar in Kraljica sta davi obiskala bolnico Rdečega križa Regina Elena. Pomudila sta se dolgo ob posteljah oficirjev in vojakov, ki so bili ranjeni v vojni. Vladar in vladarica sta tolažila ranjence, za kar so jima bili hrabri bolniki ganjeno hvaležni.

Princ Piemontski na pogrebu turinskih žrtev

Turin, 24. novembra. s. Njegova Visokost Piemontski princ je davi prispel v Turin in inspiciral šole, kot vrhovni poveljnik pehote. Prisostvoval je ganljivi poklonitvi oblasti in ljudstva truplom Turinčanov, ki so bili žrtve zadnjega sovražnega napada. Princ se je udeležil verskega obreda, ki ga je opravil na pokopališču turinski nadškof.

Podpiranje vojnih sirot

Rim, 24. nov. s. Da bi bila pomoč vojnim sirotam hitrejša in učinkovitejša, je nacionalni direktorij PNF odredil, naj se pomoč opravlja v najvažnejših glavnih mestih pokrajine preko rajonskih skupin zveznega poveljništva GIL-a v Bariju, Bologni, Cataniji, Firenzi, Genovi, Messini, Milanu, Napoliju, Padovi, Palermu, Rimu, Turinu, Triestu in Venezii. Ustanovljen bo okrožni odbor vojnih sirot, ki bo posloval kot periferni organ pokrajinskega odbora. V okrožnem odboru bodo zaupne rajonske skupine, nadzornica GIL-a, en član sosveta in zaupnica ženskih Fašijev.

Hladnokrvnost in strnjenost italijanskega naroda

Stockholm, 24. nov. s. Rimski dopisnik lista »Dagens Nyheter« simpatično podčrtava v nekem članku strnjenost in disciplino, s katero italijanski narod prenaša v bombardiranju najbolj izpostavljenih mestih vse žrtve. Poudarja tudi skrb Stranke za takojšnjo pomoč prizadetim družinam. Z velikodušno vnemo, ki je lastna italijanskemu narodu, piše list, vsi izvajajo navodila, ki jih je dal tajnik Stranke zveznim tajnikom v Milanu Torinu in Genovi. Nobenega znaka potrtosti ni opaziti zaradi sovražnih akcij. V splošnem gleda Italija, zaključuje list, še naprej s hladnokrvnim mirom, ki je lasten velikim narodom, na razvoj dogodkov na raznih frontah ter popolnoma zaupa v Duceja in v hrabrost in junaštvo svojih vojakov.

Huda nasprotstva v londonski vladi

Bern, 25. nov. s. Londonski komentatorji omenjajo razne razloge za odstranitev Crippsa iz vojnega kabineta in podčrtavajo, da so ti razlogi mnogo globlji, kakor se je včeraj dopovedovalo. Vsi govore odkrito o nasprotstvu med Churchillom in Crippsom in o ljubosumnosti prvega zaradi popularnosti, ki obkroža drugega. Vladni krogi kakor tudi stare stranke bodo Crippsu zlasti očitali, da se je kompromitiral s socialnim načrtom za ureditev povojnih vprašanj. Temu načrtu so uradni krogi nasprotni, zlasti konservativci, ki ga proglašajo za smešnega.

Tolmač nezadovoljstva javnosti zaradi odstranitve Crippsa je najbolj izrazito »Times«, ki izjavlja, da je odločitev glede moža, ki je bil označen za najbolj sposobnega pri reševanju povojnih vprašanj, naravnost bedasta. Glede novega imenovanja Stanleya za ministra za kolonije pravijo, ali je bilo res potrebno spremeniti vodstvo tako važnega resora v trenutku, ko se toliko razpravlja o angleškem imperiju. Glede možnosti, da postane lord Cramborne indijski podkralj, se omenja, da s tem indijski problem še daleč ne bo rešen.

Nezadovoljstvo v Egiptu

Ankara, 24. nov. s. Izjava, da je Anglija zagotovila Egiptu pariteto na mednarodni konferenci, vsebovana v prestolnem govoru pri otvoritvi novega parlamentarnega zasedanja, se v egiptskih političnih krogih razlaga kot Nahas pašev poskus prehiteti kritiko, ki jo povzroča po celi državi njegova Angliji zasužnjena politika. Opozicijski krogi poudarjajo, da je izjava egiptskega ministrskega predsednika kaj malo zalegla zaradi naraščajočega nezadovoljstva nad angleškim izmozgavanjem. Dejansko pa ta izjava tudi ni prinesla nikakšnega zboljšanja v angleško-egiptske odnošaje. Anglija ni nikdar zanikala Egiptu te čisto formalne paritete, ki je poleg tega tudi določena v angleško-egiptski pogodbi. Dejansko pa je Anglija z vsemi sredstvi preprečevala, da bi se Egipt lako svobodno uveljavljal ne le na mednarodnem političnem področju, marveč tudi v domači notranji politiki.

Vdor v sovjetske postojanke v Kalmiški stepi

Brezuspešni sovražni napadi jugozapadno od Stalingrada Znatne sovražne izgube — Uspehi bojnih letal v alžirskih vodah

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 25. nov. Nemško vrhovno poveljstvo je izdalo danes naslednje vojno poročilo:

V kavkaškem področju so bile tudi včeraj samo krajevne borbe.

Pri uspešnem sunku v Kalmiški stepi so nemške in rumunske čete vdrle v sovražnikove postojanke, ga vrgle proti vzhodu ter uničile več baterij in številna oklopna vozila.

Jugozapadno od Stalingrana in v velikem Donovem loku je nasprotnik nadaljeval svoje napade z močnimi pehotnimi in oklopnimi silami. Lastna obramba je onemogočila vse uspehe ob učinkovitem sodelovanju v zaporednih valovih težkih in lahkih bojnih letal. Sovjetske čete so imele zopet znatne izgube na ljudeh in materialu. Istočasno so bili zavrnjeni v ogorčenih borbah in z visokimi izgubami za sovražnika napadi med Volgo in Donom po zaslugi nemških in rumunskih čet, pri čemer je bilo uničenih 54 oklopnih voz. Tudi v Stalingradu samem so se izjalovili sovražnikovi napadi.

Na ostali vzhodni fronti je bilo uspešno izvedenih nekaj lastnih napadalnih akcij in zavrnjenih nekaj krajevnih sunkov in napadov sovražnika.

V Cirenaiki in Tunisu ni bilo nobenega pomembnega bojnega delovanja. Angleške sile in motorizirane kolone so bile v nizkih poletih bombardirane od težkih bojnih letal. V hangerjih in med odstavljenimi letali na nekem letališču je bilo doseženih več bombnih zadetkov. Bojna letala so uničila v vodah okrog Alžira po uspešnem napadu 10.000 tonsko trgovsko ladjo in večji natovorjen prevozni parnik, razen tega pa še hudo poškodovala dva rušilca.

Bombni zadetki na pristaniških napravah v Alžiru, Boni in Filipvillu so izzvali hude požare. Razen tega so bili učinkovito obstreljevani sovražnikovi prevozi po kopnem in železniški cilji.

izgubili zvezo s svojimi zaščitnicami, je bil izveden silen protinapad nemških rezerv s tanki in težkim pehotnim orožjem, tako da sta obe diviziji imeli strašne krvave izgube. Med poskusom, da bi se izvili iz obkolitve, sta izgubili skoraj vse svoje konje in orožje. Tistim, ki so ostali živi, je ostala samo ta možnost, da so se predali. Enako so bile skoraj popolnoma uničene med očiščevanjem nekega bojišča s protitankovskim orožjem in topovi oklopne sile, ki so izvedle napad, med njimi 121. oklopna divizija in 14. motorizirana brigada.

Južnovzhodno od Kleckaje je 321. pehotna divizija utrpela pri Orehovsku med napadom na rumunske postojanke tako hude izgube, da so jo morali umakniti iz bojnih črt.

Ogromne sovjetske izgube

Berlin, 24. novembra. s. Mednarodna obveščevalna agencija doznava iz vojaških krogov, da so boljševiške izgube v borbah južno in severnozapadno od Stalingrada tako hude, da mora Timošenko pošiljati vedno nove rezerve v boj, da izpolni praznine, povzročene v njegovih vrstah po nemškem ognju. **Že po dveh dneh je bilo najmanj 10 boljševiških oklopnih brigad in pehotnih divizij popolnoma uničenih. Druge divizije so utrpele take izgube, da niso bile več sposobne za borbo.** 63. sovjetska pehotna divizija, ki je ščitila bok neke napadalne skupine, je bila uničena do zadnjega moža. 333 divizija strelcev, ki je napadla z mostišča pri Serafimoviču rumunske postojanke, je prišla pod ogenj neke rumunske oklopne divizije. Kdor ni padel na bojišču, je bil zajet.

Peta in šesta konjeniška divizija boljševiške garde sta doživeli isto usodo. Sledili sta lastnim tankom v nekem razmeroma globokem prodoru v kolenu Dona. Ko sta

Novo nemško orožje v bojih v Stalingradu

Berlin, 25. nov. s. Iz pooblaščenega vira se doznava, da so v Stalingradu, od čigar 26 mestnih okrajev jih je 24 v nemških rokah, grenadirji uničili z osredotočenim ognjem svojega topništva številne sovražne možnarje in metalce bomb. Novi napadalni tanki za metanje plamenov, ki so se ga nemške čete poslužile v operacijah proti blokom od rdečih branjenih hiš v središču mesta, je dosegel pomembne uspehe, ker je njegova razdiralna moč silovita. To novo orožje, kakor obveščajo pristojni berlinski krogi, razpolaga s cevjo za metanje plamenov, ki se da usmeriti v vse smeri in ki lahko vrže plamen do višine 6 nadstropja. Razen tega je novi napadalni tank oborožen s težkim orožjem. Posebna naprava za spuščanje megle, ki je nameščena v notranjosti tanka, služi za naglo prikrivanje vozila, tako da sovražnik po končani akciji težko pogodi svoj cilj.

V zadnjem času so, kakor se doznava iz vojaškega vira, nekateri tanki tega tipa naskočili velik kompleks stavb, ki so ga rdeči spremenili v trdnjavo, in ki se je že več dni srdito držal proti vsem nemškim napadom. V kratkem času je bil blok hiš obdan s plameni, tako da so se morali branilci predati in izročiti vse svoje orožje, strelivo in hrano.

Današnji jutranji listi objavljajo razen tega nekaj podrobnosti o novi strojnici, ki jo uporabljajo Nemci pri odseku pri Stalingradu in ki lahko izstreli 3000 strelov na minuto. Tudi to novo orožje so uspešno uporabili pri najnovejših spopadih med nemškimi grenadirji in sovjetskimi skupinami, ki so poskušale vdreti v postojanke v nemških rokah. Učinkovitost novega orožja je imela za posledico strahovite izgube v boljševiških vrstah.

Zelo oster švicarski protest v Londonu

Bern, 24. nov. s. Uradno poročilo pravi, da je švicarski poslanik v Londonu bil poverjen, da izroči nadaljnjo zelo ostro protestno noto angleški vladi zaradi kršenja švicarskega neba dne 20. in 22. novembra.

Oborožene sile čakajo povelja „Naprej!"

Ognjevit govor predsednika komisije Oboroženih sil

Rim, 24. nov. s. Pod predsedstvom senatorja Giriatia in ob navzočnosti državnih podtajnikov Vojske, Mornarice in Letalstva se je sestala komisija Oboroženih sil. Pred pričetkom proučevanja zakonskih načrtov je predsednik takole spregovoril:

Komisija Oboroženih sil, sestavljena iz šefov, obloženih s slavo, in vojakov, ki so ponižno in zvesto dali svoje delo in kri Domovini, se ne more sestati na dan ponosne bitke, ne da bi poslala pozdrav in voščila falangam, ki se hrabro bore na kopnem, na morju in v zraku. Vsakdo občuti v svoji globini trpkost, da ne more zavzeti kakor smo svoj čas svojega borbenega mesta, kar ne zadošča za potolažitev njegovega duha zavest, da sodeluje pri ukrepih, ki naj olajšajo in pripravijo vojaške operacije. Zgodovina vstajenja in zgodovina naše afirmacije v svetu kažeta, da je bil italijanski vojak vedno kos vojnim dogodkom in zaradi tega slučajni dogodki v titanskem spopadu ne morejo spremeniti našega srca in zmanjšati našega prepričanja. Kakor v prejšnjih urah zgodovine bodo Oborožene sile danes vztrajale na svojih mestih, izgovarjajoč z rimsko odločnostjo »Ne boste prodrli!« Čakamo z mirnim zaupanjem bližnji dan, ko se bo razlegalo nadaljnje povelje »Naprej!«

Komisija je poslušala z najživahnejšim odobravanjem besede predsednika, nakar je proučila ukrepe in odobrila razne važne zakonske načrte.

Dan matere in otroka

Po Ducejevi odredbi se bo tudi letos obhajal dne 24. decembra — Razdelitev nagrad zaslužnim materam

Rim, 24. nov. s. Duce je odredil, da se bo tudi letos proslavil 24. december kot »Dan matere in otroka«, ki je postal značilna ustanova Režima v poveličevanje materinstva in otrok.

Že desetič bodo dan poprej po nedavnih navodilih predsedništva ONMI v vseh občinah zborovanja, na katerih bodo ob navzočnosti krajevnih prvakov Režima in Stranke ter ob sodelovanju očetov, mater in otrok razdeljene nagrade. V glavnih krajih pokrajin bodo prefekti podelili Ducejeve nagrade zakonskim parom z največjim številom otrok. Te nagrade so določene v vsaki pokrajini za dva zakonska para. Posebne komisije pod predsedništvom prefekta bodo v vsaki pokrajini izbrale pare, upoštevajoč predvsem družine bojevnikov.

Med občinskimi zborovanji bodo razdeljene tudi poročne in rojstvene nagrade ter nagrade za družine s številnimi otroki ki so jih določile razne ustanove in zavodi ter tudi nagrade za dobro vzgojo naraščaja, nagrade kmeticam, delavkam in gospodinjskim pomočnicam, ki jih je določila Stranka, ter nagrade za dobro vzgojo in diplome za matere s posebnim ozirom na žene bojevnikov, ki so dobro vzgojile svoje otroke po navodilih svetovalcev ONMI. Prvič bodo razdeljene nagrade za adoptacijo, ki jih je določila ONMI za tiste družine, ki so z znatnimi žrtvami vzele zapuščene otroke za svoje.

Razen diplom in potrdil o zaslužnosti bodo žene ki Fašiji razdelili opreme za novorojenčke in druga oblačila. V ta namen so Fašiji dobili posebna navodila tajnika Stranke. To razdeljevanje je bilo odrejeno v svrho ojačenja podpiranja družin bojevnikov.

Naročajte romane DK!

Obletnica pakta proti kominterni

Borba dveh svetov — Izdajstvo Anglosasov

Berlin, 25. novembra, s. Politično-diplomatska korespondenca se spominja obletnice antikominternskega pakta med državami Osi ter pripominja, da so se v naslednji dobi mnoge evropske države pridružile paktu ter sedaj z orožjem v roki branijo človeško omiko proti boljševiškemu neprijatelju. Pri tem ostro žigosa stališče, ki sta ga zavzeli anglosaški velesil s tem, da sta sklenili zavezništvo z boljševizmom. Anglosasi s tem samo nadaljujejo svoje početje, s katerim so že prej bolj ali manj očitno pomagali rdečim tolpam med špansko osvobodilno vojno. Ta »pogodba s hudičem«, ki sta jo sklenila London in Washington tudi za to ceno, da so ogroženi njuni lastni družbeni in politični temelji, je sramota za Anglijo in Ameriko, kaže pa v pravi luči plutokratsko tendenco za gospodstvo nad vsem svetom.

Zaradi tega so morale države trojnega pakta v boj ter se sedaj žilavo bore proti silam mednarodne anarhije in strahovlade. V tem boju si stojita nasproti dve koncepciji, dva ideala. Na eni strani so Anglosasi, ki hočejo še bolj zakovati v verige narode, ječeče pod njihovo finančno diktaturo, na drugi strani pa so Nemčija, Italija in Japonska, ki z velikim uspehom uvajajo novo načelo reda in socialne pravičnosti, ki bo zajamčila vsem narodom sveta politično in gospodarsko varnost. Na ta način bodo izločene že v samem začetku vse možnosti, ki bi bile v stanu pospeševati razširjenje boljševiške kuge.

Tudi vsi listi prestolnice se spominjajo znamenite obletnice ter pod velikimi naslovi objavljajo članke slične vsebine.

•

Anti kominternski pakt stopa z današnjim dnem v šesto leto svojega obstoja. Že v tem času se je izkazal za učinkovit instrument proti miselni kugi, ki je pretila, da zajame vso Evropo. Tri vojaško najmočnejše velesile sveta, Italija, Nemčija in Japonska, so se brez ovinkov in javno postavile na čelo gibanja; postale so krepak steber, okoli katerega so se začele zbirati druge evropske države, ki bi brez pobude omenjenih velesil ne mogle iz lastne moči stopiti na pravo pot. Vsi evropski narodi sodelujejo danes v borbi proti boljševizmu z večjimi ali manjšimi četami na vzhodnem bojišču. To dejstvo dokazuje, da so evropski narodi strnjeni proti boljševizmu in da bodo imeli delež na dokončni zmagi in na porazu komunizma, ki je neizogiben.

Prvi sad je antikominternski pakt dal v Španiji, kjer je z velikodušno pomočjo Italije in Nemčije zmagala stvar nacionalne Španije in kjer so boljševiki ter njihovi in skriti pomočniki doživeli svoj prvi poraz. Ostalo pa ni samo pri tem. Brž ko so prilike dozorele, je prišel učinkovit udarec po Sovjetski zvezi, ki je gojišče in kotišče protikulturnega boljševizma. Uspehi so znani: zavezniške vojske stoje globoko v sovjetskem ozemlju ter z neokrnjeno silo zadajajo boljševizmu udarec za udarcem.

Samo po sebi je umevno, da velja boj tudi pomočnikom in zaveznikom rdeče opasnosti in da so anglosaški sovražniki sovražniki novega evropskega reda do neke mere še bolj vredni vse obsodbe. Oni so izdali Evropo in človečansko omiko, ko so se iz čisto sebičnih razlogov pridružili komunizmu, s katerim jih veže samo skupni srd proti novemu družabnemu redu naše celine, katerega nosilki sta Italija in Nemčija.

Orjaška borba med obema svetovoma plamti še v polnem razmahu in bo zahtevala od evropskih narodov še nadaljnjih žrtev in naporov. Toda zmage novega reda v Evropi ne more preprečiti nobena sila več in ona bo evropskim narodom, zbranim v potikomunističnem taboru, najboljše plačilo za njihovo jekleno voljo in neomajno vero.

Visoki komisar sprejel italijanske upravitelje in učitelje

Ljubljana, 24. nov. 1942-XXI.

Predvčerajšnjim ob 18.30 je Visoki Komisar zbral k raportu v zborovalni dvorani vladne palače ob navzočnosti komisarja za šolstvo italijanske upravitelje in učitelje v Ljubljani.

Po predstavitvi navzočih, ki jih je predstavil prof. De Poli, je Eksc. Grazioli prisrčno pozdravil italijanske, v glavnem mestu in v pokrajinskih središčih delujoče učitelje ter povdaril nalogo, ki jim je bila poverjena.

Raport se je pričel in se zaključil s pozdravi Kralju in Cesarju ter Duceju.

Obiski Visokega komisarja

v ženski bolnici, trnovskem zavetišču in trnovski obednici Obč. podporne ustanove

Ljubljana, 25. novembra

Danes ob pol enajstih je Visoki komisar Eksc. Grazioli v spremstvu pokrajinskega zdravnika dr. Palestrerija, obiskal **žensko bolnišnico.** Visoki komisar, ki z velikim zanimanjem zasleduje stanje in delovanje ljubljanskih bolnišnic, je imel s svojim obiskom namen pregledati delovanje zavoda in ugotoviti najvažnejša vprašanja, da bi se zavodu omogočilo še plodonosnejše delo.

Ob vhodu je pričakoval visoki obisk predstojnik zavoda primarij dr. Zalokar z zdravniki in upraviteljem. Visoki komisar je krenil najprej v učilnico **babiške šole,** kjer so bile gojenke zbrane pri pouku. Živo se je zanimal, kako napreduje njihovo učenje, ter jih v lepih besedah opozoril na važnost poklica, kateremu so se posvetile. Eksc. Grazioli je nato obiskal posamezne bolniške sobe, kjer se je razgovarjal z nekaterimi bolnicami. Prisrčne čestitke je izrekel kmečki materi, ki je vsa srečna stiskala k sebi že desetega otroka. Sodobna operacijska dvorana, kakor tudi rentgenska naprava v zavodu je žela odobravanje visokega gosta, prav tako pa omenjen red in čistoča, ki vladata v zavodu. Končno je Visoki komisar obiskal tudi v kletnih prostorih nastanjeno kuhinjo in pralnico, kakor tudi stanovanjske prostore gojenk babiške šole. Po končanem pregledu je Eksc. Grazioli sporočil predstojniku zavoda, da bo za zdravje naroda tako pomembni zdravstveni zavod deležen vse njegove naklonjenosti in podpore. Izročil mu je kot velikodušni dar znatno vsoto za najbolj siromašne matere. Prav tako je izrekel priznanje predstojniku zavoda dr. Zalokarju ter vsem njegovim sodelavcem zdravnikom in sestram usmiljenkam. Po prisrčnem slovesu je Visoki komisar nadaljeval svojo pot.

Malo pred dvanajsto je Eksc. Grazioli prispel v **otroško zavetišče v Trnovem.** Voditeljica šolskih sester Notre Dame, ki vodijo zavod, je vodila goste najprej v obednico, kjer so se zbrali malčki iz otroškega vrtca. Obednico je uredil GILL nad vse lično, glavna stena je okrašena s trobojnico in s slikama Vladarja in Duceja. Malčki so začeli veselo obedovati, medtem ko je Visoki komisar povprašal zdaj tega, zdaj drugega, če mu dobro tekne. Ob slovesu so malčki navdušeno, prav tako kakor ob prihodu, pozdravili z rimskim pozdravom. Visoki komisar pa je naročil, naj jih v njegovem imenu obdarujejo. Gostje so si nato ogledali še vse druge prostore in naprave otroškega zavetišča, ki so vse najmoderneje urejene. Ob slovesu je izrekel Eksc. Grazioli priznanje voditeljici zavoda in pohvalno podčrtal delavnost Občinske podporne ustanove, ki je tudi na tem delu mesta poskrbela, da ob zimskem času najpotrebnejši otroci brezplačno dobivajo hrano.

Odtod je krenil Visoki komisar s spremstvom še **v obednico občinske podporne ustanove,** ki je urejena v prostorih trnovskega občinskega podpornega urada v bližini farne cerkve. Tu so pričakovali visoki obisk ljubljanski župan in podžupan, kakor tudi drugi predstavniki Občinske podporne ustanove. Najprej so si gostje ogledali obednico, kjer so se že zbirali ubožni Trnovčani, ki so prišli na kosilo. Med njimi je bilo tudi mnogo takih, ki so prišli po kosilo s posodo z namenom, da ga odnesejo domov in razdele še drugim družinskim članom. Vsak dan dobi kosilo okrog 190 podpirancev. Eksc. Grazioli se je tudi sam osebno prepričal, da razdeljuje podporna ustanova res dobre, tečne in zadostne obroke. Obiskal je nato še pisarniške **prostore občinske podporne ustanove,** ki ima sedaj že nad 1300 podpirancev. Visoki komisar se je pohvalno izrazil o delovanju ustanove ter izrekel svoje priznanje županu, podžupanu in predsedniku Občinske podporne ustanove majorju Campani za to, da so te ustanove tako uspešno začele z delom v korist delovnih in potrebnih slojev ljubljanskega prebivalstva.

Delavnost Dopolavora v Italiji

Zahvala vladarske dvojice predsedniku Dopolavora. Vel. Kralj in Cesar ter Kraljica Cesarica sta se predsedniku Dopolavora prisrčno zahvalila za čestitke, ki jima jih je poslal ob priliki proslave 20 letnice Pohoda na Rim.

Generalni tajnik v Bologni, Generalni tajnik ONDavo. Ortalli je te dni obiskal sedež pokrajinskega Dopolavora v Bologni. Zanimal se je za vsa vprašanja ustanove in je dal podrobna navodila za nadaljnje delo, zlasti v pogledu oskrbe ranjenih vojakov in razvedrila tovarišev pod orožjem. Nato si je generalni tajnik ogledal še ostale naprave pokrajinskega Dopolavora.

Dopolavoro za Oborožene sile v oktobru. V oktobru je Dopolavoro poslal vojakom 7028 paketov, njihovim družinam pa 7029. Nadalje je bilo prirejenih 2042 filmskih predstav, ki jim je prisostvovalo 1,055.701 vojakov; 112 gledaliških predstav s 55.508 gledalci; 429 predstav razne umetnosti (259.673 gledalcev); 53 orkestralnih in vokalnih koncertov (26.923 predvajalcev) in 152 drugih prireditev. Poleg drugega je bilo v tem mesecu razdeljenih 128.841 propagandnih brošur, 14.712 knjig, 1,004.294 komadov pisemskega papirja z ovoji in 733.681 propagandnih razglednic. Razdeljenih je bilo tudi 273.880 brezplačnih vstopnic.

Dopolavoro v puščavi. Občinski Dopolavoro v Suk el Giuma je priredil umetnostno predstavo za posadko protiletalskega topništva v tistem kraju. Predstavi so prisostvovali tudi vsi krajevni odličniki in zastopstvo ženskega Fašija iz Mellake. Po predstavi so fašistične žene obdarovale vojake s cigaretami, milom, karamelami in drugimi koristnimi predmeti. Za zaključek pa je bila prirejena še nogometna tekma med vojaki. Prireditev je bila otvorjena in zaključena s pozdravom Duceju.

Dopolavoro v Poli za otroke tovarišev pod orožjem. Pokrajinski Dopolavoro v Poli je zmeraj posvečal veliko skrb otrokom tovarišev pod orožjem. Te dni je priredil »praznik otrok«. Obdarovanih je bilo nad 500 malčkov.

Novi Dopolavoro v Napolju. Pred dnevi je bil izročen svojemu namenu podjetniški Dopolavoro »Italijanske trgovinske banke«. Novo hišo duhovnega in fizičnega razvedrila je blagoslovil Em. kardinal Ascalesi. Po otvoritvi je bilo razdeljenih mnogo daril med vojake.

Predsednik v Palermu. Predsednik OND in nadzornik PNF Dino Gusatti Bonsempiante je pred dnevi obiskal Palermo, da bi mogel osebno vzpostaviti stik z organiziranimi masami. Predsednik se je poklonil padlim in je obiskal Zveznega tajnika, sedež pokrajinskega Dopolavora in vse ostale sedeže ustanove ter si ogleda, vojne vrtove Dopolavora Montecatini. Potem se je nac. svetnik Bonsempiante zadržal s pokrajinskimi tajniki ustanove, ki so mu podali poročilo, in jim dal točna navodila za delo v izjemnih razmerah. Najvažnejši del obiska pa je bil govor, ki ga je imel predsednik 15.000 glavi množici dopolavoristov. Med drugim je poudaril neomajno zaupanje sicilskega prebivalstva v Duceja in zmago in je podčrtal važnost dela ustanove za tovariše pod orožjem. Nato je predsednik prisostvoval raznim umetnostnim in sportnim prireditvam.

Dopolavoristi iz Milana v spomin Arnalda Mussolinija 2500 milanskih dopolavoristov se je pred dnevi poklonilo spominu Arnalda Mussolinija na vrhu gore Croce v Grandonu=Bresca (pokrajina Como). Po pozdravu Kralju Cesarju in Duceju je sansepolrist Dante Dini podčrtal pomen poklonitve. Okrog spominske plošče so posadili prijazne nasade.

Leto dela ljubljanskega Dopolavora za pripadnike Oborožene sile. Pokrajinski Dopolavoro v Ljubljani je začel takoj po svoji ustanovitvi z vsestranskim delom v korist pripadnikom Oborožene sile. V prvem letu plodonosnega dela je bilo med vojake razdeljenih za 59.539 lir rezil za britje, avtomatičnih svinčnikov, peres, črnila, piškotov in drugih slaščic; prirejenih več loterij s skupaj 32.500 lirami dobitkov; razdeljenih 1075 nagrad v skupnem znesku 48.500 lir. Nadalje je bilo razdeljenih med vojake tudi 3150 brošur, knjig in časnikov; 31.100 pol pisemskega papirja in 221.790 razglednic z znamkami. Prirejenih je bilo 331 filmskih predstav, ki jim je prisostvovalo 696.753 tovarišev vojakov. Družba raznih umetnosti pa je dala 225 predstav s 126.060 gledalci. V ljubljanskem gledališču in v prostorih sedeža so predvajali pet oper in pet vokalno-instrumentalnih koncertov, ki jim je prisostvovalo 8950 vojakov in častnikov. Poleg tega je bilo prirejenih mnogo oddaj po radiju za vojake v manjših krajih pokrajine in mnogo različnih iger z 41.600 lirami nagrad. Prav tako so bili prirejeni nagradni natečaji za umetnostno udejstvovanje pripadnikov Oborožene sile. Za ranjence in bolnike je bilo prirejenih več posebnih gledaliških in kinematografskih predstav ter je bilo razdeljenih med nje 4106 vrečic s piškoti, karamelami, marmelado, čokolado itd. v skupni vrednosti 26.873 lir. Vojaki mestne posadke imajo primeren sedež Dopolavora, kjer so udobno urejeni prostori, čitalnice, knjižnice, kopališča in okrepčevalnica.

V tiranskem radiju. Tudi v Albaniji Dopolavoro živahno deluje. Odslej bo v tiranskem radiju redna oddaja »Ura Dopolavora«, ki bo vsako nedeljo. Oddajali bodo najvažnejše vesti o delu ustanove, zlasti za pripadnike Oborožene sile.

Bliskovit pregled. Turinski Dopolavoro v Genovi je obdaroval s knjigami 140 dijakov iz številnih družin. — Podjetniški Dopolavoro »Montecatini« je priredil ženske strokovne tečaje. — Mnogi člani Dopolavora v Trentu so priskočili na pomoč družinam, ki imajo može na fronti, in jim pomagali pri pospravljanju pridelkov. — Dopolavoro v Benetkah je ustanovil za svoje člane zanimivo knjižnico. — V Zari je Dopolavoro s sodelovanjem EJARa otvoril »Četrtek proze«. Predstave bodo vsak četrtek.

Junaška mučeniška smrt prof. Umberta Nana

Nova odkritja o pobesnelosti in zverinstvu komunističnih teroristov

Že včeraj smo poročali, da so v Beli Krajini našli truplo prof. Umberta Nanija, katerega so v maju bestialno umorili partizani.

Poveljnik nekega oddelka prostovoljne protikomunistične milice poroča o tem odvratnem komunističnem zločinu naslednje podrobnosti:

V sredo, dne 6. maja se je profesor Umberto cav. Nano, uradnik družbe Emona, po službenih poslih odpeljal iz Črmošnic v Semič. Vračal se je ob 17. isti dan v lastnem avtomobilu, ki ga je vozil šofer Ratko Vute. Razen profesorja Nana je bil v vozu še tolmač Ljubo Kobal. Ko je voz prevozil vas Brezje, so avtomobil na nekem cestnem zavoju nenadoma ustavili oboroženi partizani. Bilo jih je šest in so imeli poleg pušk tudi strojnico. Profesorja Nana in njegova tovariša so takoj izvlekli iz voza in jih odvedli v bližnji gozd, dočim so avtomobil prevrnili v obcestni jarek.

Po izpovedbah zaslišanih partizanov, ki so sodelovali pri tem napadu, so uporniki od vsakega začetka postopali z ujetniki izredno okrutno. Kobala so pretepli in nato izpustili, profesorja Nana pa so odvedli še globlje v gozd. Zahteval je, naj ga izpuste in jim je ponujal ves denar. Partizani pa so ga zasmehovali in pretepali. Zahtevali so od njega, da opljuje fašistični znak, ki ga je vedno nosil na suknjiču, in da ga vrže proč. Prof. Nano je to z vso odločnostjo odklonil. Nato so mu partizani znak sami odvzeli ter mu ga zabodli v jezik, pri tem pa so svojo žrtev dalje zasramovali in pretepali.

Ko so se utrudili od pretepanja, so profesorja slekli in ga vrgli v bližnji globoki skalnati jarek. Bili so popolnoma pobesneli ter so ga začeli iz višine kamenjati. Večkrat zadet od lučajev in ves v krvi jim je prof. Nano klical, da ga na ta način ne bodo nikoli ubili. Edini odgovor je bilo še bolj besno lučanje debelih kamnov. Prof. Nano je imel še toliko sile, da se je dvakrat ali trikrat dvignil s tal, dokler mu ni velik kamen razbil glave. Tako je umrl nesrečni profesor Nano.

Mnogo časa potem so nekateri prebivalci Srednje vasi opozorili na duh, ki se je širil iz jarka. Nekateri so hoteli priti stvari do dna ter so pri tem odkrili truplo, ki je bilo že v stanju razpadanja. Ker na skalovitih tleh ni bilo mogoče izkopati jame, da bi ga pokopali, so bili prisiljeni, da so truplo sežgali. Nato so zbrali kosti in pepel ter jih položili pri vhodu neke jame, ležeče blizu omenjenega jarka.

Ti ostanki bodo sedaj deležni krščanskega pokopa.

Partizani, ki so se udeležili napada, so priznali, da je bilo zadržanje prof. Nana ves čas odločno, mirno in junaško.

Maša zadušnica

Ljubljana, 25. novembra

Prof. Umberto Nano, ki je kot uradnik zavoda »Emona« padel pod zločinsko komunistično roko pri Črmošnjicah, je bil deležen vse počastitve, ki jo zasluži njegova vzvišena žrtev. Na dan pogreba je bila ob devetih dopoldne v uršulinski cerkvi maša zadušnica za pokojnim mučenikom. Spomin državljana, ki je padel sredi dela, ki je bilo posvečeno le temu, da bi se zopet mogla obdelovati slovenska zemljišča, so počastili s svojo navzočnostjo pri maši zadušnici Visoki komisar Eksc. Grazioli, armadni poveljnik Eksc. Robotti, Zvezni podtajnik Capurso kot zastopnik odsotnega Zveznega tajnika ter veliko število visokih vojaških predstavnikov in fašističnih hierarhov.

* * *

Profesor Umberto Nano je padel kot ena prvih žrtev komunističnega terorja v naši pokrajini. Že v maju, ko se je zvedelo, da je postal žrtev partizanske besnosti, je vest o njegovem umoru naredila na prebivalstvo najglobljі vtis in povsod vzbudila splošno obsojanje in zgražanje. Sedaj razkrite podrobnosti o zverinstvu, s katerim so komunisti usmrtili tega marljivega delavca in skrbnega družinskega očeta, ki si je bil tudi med slovenskim prebivalstvom pridobil že mnogo priljubljenosti, pa so še bolj utrdile ljudstvo v njegovi nepopustljivi obsodbi komunističnega terorja in sploh vsakega komunističnega izživljanja. Dolgo vrsto terorističnih zločincev je že zadela zaslužena kazen, a tudi od onih, ki jih še ni, ji ne bo nihče ušel.

Spominu junaka-mučenika Nana se na dan, ko polagajo v blagoslovljeno zemljo njegove zemske ostanke, poklanja z njegovimi rojaki tudi vse prebivalstvo Ljubljanske pokrajine.

Gospodarstvo

Valutna zmeda v Severni Afriki

Pod gornjim naslovom prinaša »Völkischer Beobachter« zanimiv članek, ki prikazuje posledice vdora ameriških in angleških čet na valutnem področju v Maroku in Alžiru. Že pred tedni je londonski časopis »Financial News« priporočal, naj bi se angleškim četam, kadar pridejo v tuje dežele, dale po nemškem vzorcu posebne novčanice. To se je tudi zgodilo pri vdoru ameriških in angleških čet v Severno Afriko, toda na način, ki je prinesel popolno valutno zmedo. V Maroku in Alžiru je bil že prej obtok bankovcev znatno večji, kakor bi ustrezalo normalnim gospodarskim razmeram. V Severni Afriki so doslej veljali kot zakonitno plačilno sredstvo francoski franki in bankovci Alžirske banke. Ameriške in angleške čete so sedaj prinesle s seboj funte in dolarje. Takoj je bil določen zamenjalni tečaj, ki je za marško in alžirsko prebivalstvo prav neugoden. Vojaki so pričeli kupovati po trgovinah in posledica je bila, da so se pričele cene nagio dvigati.

To pa še ni dovolj. Angleži so pripeljali s seboj tudi francoske bankovce, ki so jih natisnili v Londonu, s čimer so se izkazali kot pravi ponarejevalci denarja. Kajti ti angleški uradni falsifikati se od pravih novčanic prav nič ne razlikujejo. Kakor znano, izdaja tudi de Gaulle svoje bankovce in je v ta namen pred meseci dobil od angleških oblastev pravico za ustanovitev pomožnega novčaničnega zavoda, nazvanega »Caisse Centrale pour la France Libre«. Sedaj nameravajo na prigovarjanje De Gaullea prežigosati vse francoske bankovce, ki krožijo v Severni Afriki.

Pa tudi Američani niso mirovali. Poleg lastnih pristnih bankovcev so pripeljali s seboj — kakor je izjavil Morgenthau — posebne bankovce, ki se od ameriških bankovcev skoraj ne razlikujejo in nosijo le določene znake, tako da javnost razlike niti ne pozna in bodo le v denarnih zavodih lahko ločili ene in druge bankovce. Da bo zmeda še večja, so Angleži opremili svojo vojsko še s posebnimi vojaškimi bankovci v vrednosti 1, 2.5 in 5 šilingov. Ta angleški vojaški denar je bil obenem s severnoameriškimi bankovci proglašen v Severni Afriki kot zakonito plačilno sredstvo brez vsakih omejitev.

Gospodarske vesti

= Prijava inventarja blaga, ki je vezano na nakaznico. Pokrajinski svet korporacij je ugotovil, da so mnoge tvrdke začele prodajati konzumentom blago, ki je vezano na izkaznico, dasi še niso predložile inventarja takega blaga. Te tvrdke se opozarjajo na dolžnost predložitve inventarja in se pozivajo, da nemudoma in brez nadaljnjega odlašanja to dolžnost izpolnijo ter do takrat takoj prenehajo s prodajo blaga, ker jim bo sicer na podlagi tozadevnih ugotovitev oblastvenih organov, ki so že pričeli s kontroliranjem, odvzeto obrtno dovolilo.

= Novi predpisi za nakup državnih papirjev in delnic. Da se uredi promet z vrednostnimi papirji so bili te dni v Kraljevini izdani novi predpisi. Nalogi za prodajo državnih papirjev so dopustni še le na podlagi dokazila o predhodnem deponiranju teh papirjev (doslej je bilo predpisano deponiranje 24 ur po oddaji prodajnega naloga). Premijske prodaje državnih papirjev so prepovedane. Zakladni boni z večletno amortizacijsko dobo se smejo prodajati le proti gotovini. Ostali državni papirji pa se smejo trgovati tudi na termin, toda prodaje brez kritja so prepovedane. Pri nakupu delnic je kupec obvezan za isto vsoto kupiti 3% blagajniške bone posebne serije, izdane v maju 1942, kar se izvrši na ta način, da mora kupec delnic ustrezajočo vsoto (po borznem tečaju vplačati pri državni blagajni. Borzni agenti ne smejo izvrševati nalogov za nakup delnic, če jim stranka ne predloži potrdila o vplačani vsoti za nakup 3% blagajniških bonov.

= Upravna preosnova na Hrvatskem. V zvezi z združitvijo nekaterih ministrstev, ki je bila izvršena pred tedni, so bila sedaj v združenih ministrstvih urejena generalna ravnateljstva. Ministrstvo za narodno gospodarstvo je sedaj razdeljeno na naslednja generalna ravnateljstva: generalno ravnateljstvo za kmetijstvo, ki vrši posle prejšnjega ministrstva za kmetijsko gospodarstvo; generalno ravnateljstvo za obrt, industrijo in trgovino, ki vodi posle prejšnjega ministrstva za obrt, industrijo in trgovino; generalno ravnateljstvo za gozdove in generalno ravnateljstvo za rudnike za posle bivšega ministrstva za gozdove in rudnike; generalno ravnateljstvo za prehrano. Generalnemu ravnateljstvu za obrt, industrijo in trgovino je priključen državni urad za tvorbo cen in reguliranje mezd. Prometno ministrstvo je odstopilo posle, ki se tičejo javnih del, notranjemu ministrstvu, za preostale posle pa sta ustanovljeni dve ravnateljstvi, in sicer za promet in za pošto, telegraf in telefon. Ravnatelji generalnih ravnateljstev bodo po potrebi prisostvovali sejam ministrskega sveta, če bo šlo za posle njihovih ravnateljstev. Predvedeno je tudi imenovanje državnih tajnikov kot pomočnikov ministrov. Ti državni tajniki bodo na poziv prisostvovali sejam ministrskega sveta.

= Nemško-rumunsko industrijsko sodelovanje. Ob koncu novembra se bo pričelo delovno zasedanje nemško-rumunskega industrijskega odbora. Rumunsko gospodarsko ministrstvo je za to zasedanje določilo delegacijo 34 članov in je imenovalo za predsednika rumunske delegacije v nemško-rumunski industrijski komisiji in v podkomisiji za splošna vprašanja generalnega tajnika gospodarskega ministrstva ing. Orbonaša.

= Nadaljnji razvoj proizvodnje nafte, premoga in rud na Madžarskem. Te dni je bila tretja letna skupščina delničarjev Madžarsko-ameriške industrijske d. d. za mineralno olje, ki je odobrila bilanco za preteklo leto in sklenila povišanje glavnice na 32 milijonov pengov. Družba je bila ustanovljena pred leti za izkoriščanje bogatega ležišča nafte pri kraju Lispe, v obmejnem področju Mure. Proizvodnja je v nekaj letih naglo narasla in po bilančnih cenitvah sodeč se je lani še nadalje dvignila. Kosmati dohodki poljetja so se povzpeli na 38 milijonov pengov, doslej izvršene investicije pa so narasle na 45 milijonov pengov. Družba je lani iz kosmatih dohodkov v višini 38 milijonov pengov potrošila za obratovanje 19 milijonov, za odpise 3 milijone, tako da je ostal čisti dobiček 15 milijonov pengov. Poljetje je od konca leta 1941 (po vstopu Zedinjenih držav v vojno) pod vodstvom madžarskega erarja, kar pa ni oviralo nadaljnjega razvoja in je letos število delavcev in nameščencev že prekoračilo 4.000, pa tudi produkcija se nadalje dviga. Tudi rudarska proizvodnja Madžarske naglo narašča. V madžarskem parlamentu so bili te dni iznešeni v zvezi z novim proračunom značilni podatki. Leta 1933. je znašala premogovna proizvodnja Madžarske 6.7 milijona ton, lani pa je dosegla 12.6 milijona ton. Znatno je narasla tudi proizvodnja železne rude in boksita. V svetovni proizvodnji boksita bo kmalu Madžarska na prvem mestu.

= Madžarska letina bombaža in riža. V zadnjih letih so na Madžarskem napravili uspele poskuse z gojitvijo bombaža in riža. Letos so pričeli pridelovati bombaž v raznih delih dežele. Po dosedanjih poletkih so uspehi prav zadovojivi. Tekstilne tvornice so že pričele s predelavo prvih količin domačega bombaža. Tudi poizkusni nasadi riža v komitatu Bekes so pokazali dobre uspehe. Na razmeroma slabi zemlji v obsegu 200 katastralnih oralov so po ureditvi za namakanje posejali riž in so letos pridelali že 4.000 metrskih stotov. Pridelek je znašal 18 do 25 metrskih stotov na oral. Glede na ugoden rezultat letošnjih poskusnih nasadov bodo prihodnje leto samo v komitatu Bekes razširili riževe kulture na 1.000 katastralnih oralov.

= Iz srbskega gospodarstva. Uradno poročajo, da so denarna nakazila srbskih delavcev, ki so zaposleni v Nemčiji, doslej dosegla 89 milijonov dinarjev. — Nedavno smo poročali, da je v Arandjelovcu pričela obratovati nova tvornica stekla. Tvornico so pričeli graditi pred dvema letoma in je sedaj uspelo gradbena dela dokončati. Tvornica je zgrajena za dnevne proizvolnje 5.000 steklenic. Sedaj gradijo še nove objekte za izdelovanje finejše steklene posode.

= Oskrba Švice z uvoznim blagom. Švicarski trgovinski urad je objavil podatke o zunanji trgovini v oktobru. V tem mesecu je švicarski uvoz dosegel po količini najnižje stanje v sedanji vojni. Uvoženih je bilo le 34.432 vagonov blaga, t. j. za polovico manj kakor v zadnjem oktobru pred vojno. Po vrednosti pa je uvoz zaradi rastočih cen seveda večji. Švica ima sedaj z 19 državami klirinške sporazume, z nadaljnjimi državami pa je plačilni promet pod kontrolo. Na klirinške države odpade sedaj že 68.4% celotne vrednosti uvoza in 72.5% celotne vrednosti izvoza. Vojni dogodki v zapadnem Sredozemskem morju bodo začasno imeli za posledico nadaljnje skrčenje uvoza, zlasti prekomorskega blaga. Najvažnejša uvozna luka za prekomorski promet iz Švice je Genova, kjer ima Švica svojo posebno svobodno cono. Sedaj je morska pot v zapadnem Sredozemskem morju, preko katerega prihaja prekomorsko blago iz Španije in Portugalske hudo ogrožena. Tudi tranzitne pošiljke iz Španije in Portugalske preko Francije pa so začasno prekinjene. Švica se bo morala še v večji meri sama oskrbovati. V tej smeri gredo prizadevanja že dalj časa, zlasti v pogledu povečanja kmetijske proizvodnje, kakor tudi glede pridobivanja raznih surovin. V Švici so pričeli izkoriščati tudi redka in šibka ležišča premoga in so v prvem letošnjem poletju nakopali 92.000 ton črnega premoga (za 61% več kakor lani), nadalje 37.000 ton antracita in 9800 ton rjavega premoga, lignita pa so nakopali 34.000 ton (za 50% več kakor lani). Za vse letošnje leto računajo, da bodo nakopali 220.000 ton premoga, medtem ko je lani znašala proizvodnja le 80.000 ton.

Ustanovitev francoske afriške falange za borbo proti anglosaškim napadalcem

Pariz, 24. nov. s. Veleposlanik de Brinon, delegat francoske vlade v zasedenem predelu, je sklical snoči ob navzočnosti dr. Schwendemanna, šefa tiskovnega urada nemškega poslaništva, zastopnike pariških listov, katerim je izjavil, da sta dva važna dogodka v zadnjem času označevala zadržanje francoske vlade: radijska poslanica maršala Petaina in radijska poslanica predsednika vlade Lavala. Kar se tiče maršala Petaina, je znova potrdil natančne ukaze francoskim četam v Afriki za odpor proti anglo-ameriškemu napadu. Kar se tiče poslanice predsednika Lavala, je to poslanico smatrati za zadosti jasno, ker je Laval rekel, da je Roosevelt ustvaril nepopravljivo stanje med Ameriko in Francijo.

Laval je naznanil tudi razne ukrepe, od katerih je najvažnejša ustanovitev afriške falange s pomočjo celotne podpore francoske vlade, ki bo dala prostovoljcem potrebna sredstva za borbo. Novačenje se je že pričelo. Prostovoljci se sprejemajo v vseh uradih sodelujočih organizacij v zasedenem predelu ter v uradih francoske legije v svobodni coni. Šef organizacije za nabiranje prostovoljcev je Josip Darnand.

Ime afriške falange je bilo izbrano da bi se preprečili nesporazumi s francosko legijo in z legijo prostovoljcev proti boljševizmu. Francija potrebuje zanesljivih vojakov in oficirje, ki so pripravljeni boriti se proti napadalcu na francoski imperij

Govoreč o politiki francoske vlade, je de Brinon rekel, da je ta politika vedno bolj jasna in odločna. Še obstoje upravičene nestrpnosti, je dodal, toda za politiko v popolnem soglasju s silami trojnega pakta je treba pripraviti francosko javno mnenje. Laval zaradi tega potrebuje sodelovanje tiska, toda ni potrebno, da bi tisk to nalogo opravljal z drznimi akcijami. Te ne bodo spremenile položaja, temveč odločitve, ki bodo storjene v popolnem sporazumu s silami trojnega pakta.

Odgovarjajoč na neko vprašanje je de Brinon rekel, da bodo vojaki afriške falange nosili francoske uniforme. Prostovoljci se bodo nabirali med civilisti in vojaki. Prve formacije so že pripravljene za odhod na bojišče. S svoje strani je Josip Darnand po radiju pozval francosko mladino, naj se prostovoljno javi v afriško falango, ki bo branila francoski kolonialni imperij pred anglo-ameriškimi napadalci.

Atentat na generala Girauda

Pariz, 24. novembra. s. »Petit Parisien« doznava iz Alžira, da je bil general Giraud ranjen ob atentatu, ki sta ga nanj izvedla dva francoska oficirja. Oba oficirja francoske mornarice, ki sta napadla generala Girauda, in mu očitala, da je prelomil besedo, in streljala nanj, so Američani ubili.

Ameriške izgube pri napadu na Afriko

Washington, 24. nov. s. Vojno ministrstvo javlja, da so se ameriške izgube med pričetnim izkrcavanjem v Severni Afriki zvišale na 1910 mrtvih, ranjenih in pogrešanih. Največ izgub je bilo ob osvojitvi Orana in Casablanke. Manjše izgube so bile med operacijami okrog Alžira. Izgube vojske so znašale 350 mrtvih, 300 ranjenih in 550 pogrešanih. Ostale izgube odpadejo na mornarico in letalstvo. Večina pogrešanih je verjetno utonila.

Naročite se na romane Dobre knjige!

Neme priče ljubljanske preteklosti:

Okrog Robbovega vodnjaka

Na prostoru pred sedanjo mestno hišo je bil najbrž vodnjak že od takrat, ko so zgradili njeno prednico. To najbolje izpričuje namreč ohranjena slika mestnega trga z rotovžem iz leta 1564., ki nam prikazuje lesen vodnjak.

Nekdaj je stal pred mestno hišo Neptunov vodnjak, izklesan leta 1660., ki poživlja dandanes vrt del Cottove hiše na vogalu Natlačenove ulice in Strossmayerjeve ulice. Dokler je bil vodnjak na prvotnem kraju, je dotekala vanj voda iz Podturna (Tivolija). Monsignor Viktor Steska opisuje v Zborniku za umetnostno zgodovino (IV. letnik, štr. 143) vodnjak v sedanjem stanju takole: »1. V tleh je 80 cm globoka jama, korito, ki ga okrožuje kameniti obod. Ta obod gleda nekoliko iz

zemlje. Ta obod je kvadrat s posnetimi ogli in napravlja obliko nepravilnega osmerokotnika. Posamezne stranice merijo menjaje se 195 cm in 80 cm. 2. Sredi iz tal se dviga na obeh kamenitih kladah umetni podstav za školjko. Podstav krase na treh straneh glave, na četrti strani glave ni, vidijo se pa jamice, v katerih je bilo nekaj pritrjeno. 3. Školjka je prostorna, precej plitka, polkrožno narobčana. 4. Nad školjko se dviga stebriček in na njem kanelirana buča s tremi glavami, ki so skozi usta bruhala vodne žarke. 5. Nad bučo drži priprost jonski kapitelj Neptunov kip. Morski bog sloni na morski živali delfinu. Levo drži naslonjeno na ozadje, z desnico pa je prej držal trizob, sedaj je roka prazna. Kip je umetniško delo, realistično izvršeno. Umetnik Neptunovega vodnjaka je po računu Gašper Dolmessinger. Mrliška matica ga imenuje Tolmesinger. Bržkone se ime izpeljuje iz Tolmezzo, mesteca v okraju (Udine) v Italiji. Ime bi se moralo torej glasiti Tolmezzinger«.

V prvi polovici osemnajstega stoletja je bilo stanje mestnega denarstva precej ugodno. In to je bilo mestnemu zastopu gotovo dovolj razloga za odločitev, naj se postavi nov vodnjak pred mestno hišo. Zaradi izvršitve dela so sklenili meštni očetje s Francescom Robbom pogodbo, katera je vezala mojstra, da zgradi po načrtu, zasnovanem in izdelanem od njega samega, v dveh letih vodnjak za ceno dva tisoč štiri sto goldinarjev. A to se ni zgodilo, zakaj delo se je zelo zavleklo, ker so prav različne neprilike povzročile kiparju mnogo stroškov.

Spodnji del školjke pri vodnjaku je iz genovskega, deset metrov visoki obelisk ali vitki steber pa iz domačega marmorja. Ob vznožju vodnjaka se naslanjajo na skalo trije možje z delfini, ki jim curlja iz gobcev voda. Živali simbolizirajo tri reke bivše dežele Kranjske, t. j. Savo, Ljubljanico in Krko. Pokrajin, po katerih teko te reke, nas spominjajo nadalje še okraski ob možeh, skale in grozdje. S tem velezanimivim in krasnim umotvorom se sme mesto res upravičeno ponašati, a o njem zatrjujejo strokovnjaki, da je celo najlepši spomenik v Ljubljani.

* * *

Francesco Robba, rojen okrog leta 1698 v Veneziji, je prišel v Ljubljano kot izkušen kiparski pomočnik najbrže leta 1721 ter sprejel službo pri kiparskem mojstru Luki Misleju. Pozneje se je poročil z le-tega hčerko Elizabeto ter prevzel, ko je tast umrl, njega hišo, delavnico in preostala nedogotovljena naročila. Precej Robbovih kamnitih izdelkov občudujemo lahko tudi po več ljubljanskih cerkvah. Zaradi sila prekoračenega proračuna za vodnjak pred mestno hišo, dovršenega leta 1751, se je vnela med pogodbenikoma dolga pravda, ki je zagrenila slavnemu umetniku življenje tako hudo, da je zapustil Ljubljano in se preselil v Zagreb, kjer je umrl dne 24. januarja 1757.

*

Trgovanje s poljedelskimi pridelki, kmetijskimi proizvodi in rokodelskimi izdelki je bilo že v davnih časih podlaga vsemu mestnemu razširjanju in vobče blagodejnemu razvijanju. Prav zaradi tega pa je tudi mestno upravno oblastvo zmerom budno in skrbno nadziralo prodajanje blaga, prinesenega in pripeljanega na trg, ter določalo za ta namen posebne kraje za kupčevanje z različnimi življenjskimi potrebščinami.

Ljubljana je imela že izza leta 1479, razen petih letnih sejmov, uvedene tržne dni ob sredah in sobotah. Sejma o sv. Pavlu (25. januarja) in sv. Petru in Pavlu (29. junija) sta trajala po tri dni in prav toliko časa je bil tudi tako imenovani češpljev semenj, ki se je pričenjal 14. septembra, po štirinajst dni pa sta bila sejma, katerih eden se je začel na dan sv. Filipa in Jakoba (1. maja) in eden o sv. Elizabeti (29. novembra).

Leta 1895 so bili letni sejmi odpravljeni in nadomeščeni z mesečnimi tako, da je bil vsakega osmega v mesecu živinski semenj.

Vsak delavnik, zlasti pa ob tržnih dneh, so prodajali pred mestno hišo predivo, sukanec, prejo, mlečne izdelke in priložnostno še kaj drugega. Okoli rotovškega vodnjaka so se gnetle Krakovčanke in Trnovčanke, nudeče naprodaj predvsem kislo zelje in kislo repo, a nekatere tudi razno povrtnino. Njim so se pridruževale pogostoma še kmetice z dežele, ki so ponujale krompir, fižol, žito, repo, korenje, zelje, sadje i. dr. Bolj proti stolnici so imele prodajalni prostor ženske, ki so trgovale z zdravilnimi in začimbenimi rastlinami, semenjem in podobnim, kakor tudi zelenjadarice bolj iz mestnega osrčja in prodajalke cvetja in rož v lončkih.

Alojzij Potočnik

Trdnjava na zapadu

O obrambnem sistemu ob Kanalu in atlantski obali je v dunajskem dnevniku stotnik dr. Wilhelm von Schramm priobčil krajše poročilo, iz katerega povzemamo:

Pri gradnji utrdb na zapadu so se kljub nujno potrebni preprostosti in enotnosti v glavnem vendar izognili vsake sheme. Uporabljali niso samo železobetona, jekla in oklopnih stolpov, ampak so vrtali tudi v skalo, kar se je že v prvi svetovni vojni najbolje izkazalo in k čemur je pripomogla narava sama v podobi skalovite obale. Na kamuflažo novih objektov so polagali posebno važnost. V tem, lahko rečemo, je bilo doseženo pravo mojstrstvo. Poveljniki polkov osebno skrbijo za kar najboljše izpopolnjevanje kamuflaže.

Nikakor si ne smemo predstavljati, da so utrdbe na zapadu nastale brez aktivnega sodelovanja tam razmeščenih čet: nasprotno, one so uspeh najožjega sodelovanja pristojnih pionirskih štabov za gradnjo utrdb in njihovih edinic s posadkami obrambnih odsekov. Moštvo si je v glavnem samo postlalo, kakor zdaj leži. Pionirji so jim prišli le teoretično in praktično z vsemi svojimi izkustvi in najboljšim gradivom, ki se danes zahteva za sodobne utrdbe, na pomoč. Kajpada sodelujejo povsod tudi posebni vojaški geologi, ki skrbe za to, da stoje objekti tam, kjer jim voda ne more do živega in da odgovarjajo lastnostim tal. Utrjevalni pionirski štabi so izdelali tako imenovana pravila, po katerih se je treba ravnati pri gradnji majhnih in večjih utrdbenih naprav, to se pravi z drugimi besedami, določene so bile preizkušene norme za bunkerje, opazovalnice in druge vojaške objekte, ki jih je treba hitro zgraditi po enotnem vzorcu.

Po soglasni sodbi polkovnih poveljnikov, ki s svojimi oddelki branijo francosko obalo, pa je bila pri gradnji močno udeležena tudi organizacija Todt. Nemški strokovni delavci so s svojimi pomočniki v kratkem času zgledno dovršili ogromno delo. Utrjevalna dela so mnogo hitreje napredovala zaradi prednosti, ki jo ima privatna organizacija, do katere ne seže birokratizem. S svojo iniciativo in strokovnim tehničnim znanjem so uslužbenci in delavci omenjene organizacije vsaki nalogi kos. Povsod, kjer jo potrebujejo, odgovarja stavljenim zahtevam in je zato nepogrešljiva. V tem pogledu se je treba zahvaliti dalekovidni skrbi odgovornih voditeljev, ki so pravočasno osnovali organizacijo, da lahko danes zastavi svoje sile vsepovsod, kjer jo armada potrebuje.

Gosta mreža utrdb

Na vsak način je bilo potrebno, da poleg velikega napredka motorizacije in poudarjanja nujnosti hitre premikalne vojne ni bila nikdar zanemarjena skrb za gradnjo utrdb. Prinesla je nemški armadi svobodno izbiro operacij. V tej zvezi je treba opozoriti na neumorno in uspešno delo nemških pionirjev. Tako je vojska tudi v tem pogledu ostala na višini, ki jo zahteva sedanji čas. Če je bilo mogoče utrdbe, ki jih je svoječasno zgradila Francija po prizadevanju svojega vojnega ministra Maginota, označevati kot črto, je treba danes govoriti o utrdbah ob Kanalu in atlantski obali kakor o gosti mreži vojnih objektov, preprek in drugih bojnih naprav, ki imajo popolnoma novodoben značaj.

Prej ali kasneje se bo moral ujeti v tej mreži sovražnik, ki se bo morda izkrcal. Niti s topovsko pripravo, niti z bombnimi napadi — naj bodo izvršeni še s tako velikimi skupinami — niti z oddelki pehote, ki so že v naprej obsojeni na neuspeh, se ne bo mogel sovražnik znajti, kajti neljuba presenečenja ga bodo spremljala od tistega trenutka, ko bo stopil na obalo. Znašel se bo na odločilnih točkah pred tolikšno ognjeno silo, da bodo njegove izgube še mnogo težje, kakor so bile svoječasno pri Dieppu, kjer so Kanadci v malem okusili moč obalnih utrdb in udarno silo nemških čet. Od tedaj so bile utrdbe še znatno izpopolnjene, tako da si bo vsakdo, ki jih bo hotel zavzeti, nad njimi polomil zobe.

Vsak dan večja obrambna moč

Obalne utrdbe na zapadu obsegajo danes ogromno število stalnih objektov. Od betoniranega položaja za strojnico, preko oklopnega stolpa, do zakloniščc za podmornice, so zastopane vse vrste utrdb: zaklonišča, varni prostori za municijo in orožje, raznovrstne prepreke in premišljen, s topovi posejan sistem obrambnih naprav, ki segajo daleč na kopnino. Mreže nemške obrambe ob Kanalu in atlantski obali je po človeških pojmih in merilih komaj mogoče raztrgati. Pri temeljitosti nemškega dela in neumornem snovanju vojaškega vodstva pa mora sovražnik, samo po sebi razumljivo, računati s tem, da se vsak teden, da, celo vsak dan, obrambna sila vojaških utrdb v materialnem in osebnem pogledu vedno bolj izpopolnjuje. Iznajditeljski duh in iniciativa vojnega vodstva ne poznata nobenega počitka.

Duša nemške obrambe na zapadu pa seveda je in ostane nemški vojak. On je enako vreden kot bojevnik v napadu, kakor v obrambi. Prav takšen je na zapadu, kakor na vzhodu. Če so mu na razpolago mirni dnevi, tedaj jih vedno izrabi za izpopolnjevanje svoje borbene sposobnosti. Nemški vojak ve, da mora vsako oporišče in vsak bunker braniti do zadnjega naboja. Zato bo vsak poskus izkrcanja žalostno končal v mreži obrambnih naprav, za katerimi pa še vedno stoje taktične in operativne rezerve nemške vojske, pripravljene za protiudarce in protinapade.

Dobro vemo, da se na moč jekla in betona in silo obrambnih naprav ne smemo docela zanašati. Tudi najmočnejše utrdbe more zavzeti polnovreden in odločen napadalec, kar so Nemci dokazali pri Maginotovi črti. Toda na drugi strani zadošča često majhna ožina ali kamnolom, da k železni obrambi pripravljena četa vzdrži še tako hude napade. Iz tega lahko sklepamo, kolikšnega ogromnega pomena je za vojsko, kakršna je nemška, sistem utrdb ob francoski obali.

V italijanskem letalskem oporišču: prevoz torpedov na letala pred odletom za akcije na alžirski obali

Napačni cilj — pot do uspeha

Kadar govore milijonarji, izumitelji in učenjaki o tem, na kakšen način so dosegli svoje uspehe, imajo navado izjavljati, da so v svoj smoter že od vsega početka, ne da bi se ozirali na levo in na desno, upirali svoje oči.

To je slišati tako verjetno, v bistvu pa je čisto navadna neresnica. V resnici je večina tistih, ki so dosegli kakšen uspeh, prišla do popolnoma drugega smotra, nego je bil tisti, za katerim je stremela.

Ali je Kolumb nemara nameraval odkriti Ameriko? Ne! Iskal je morske poti v Indijo. Ali je hotel kakšen Leon de Ponce v Florido? Ne! Dospel je tja z namenom, da najde neki mistični studenec večne mladosti. Astronomija ni imela nobenega drugega cilja, nego da bi iz zvezd brala usodo svojih plačevalcev, pa je pri tem sčasoma razkrila tajne vsemirske zgradbe. Kemiki, ki so dognali zgradbo atomov, so imeli prvotno čisto drugačen namen: iskali so kamen modrosti in napoj za večno življenje!

Sreča za človeštvo, da rase resnica v senci zmot kakor mladi hrasti pod varstvom nekoristnega plevela. Narava seje plevel dozdevno samo za to, da bi mogli hrasti bolje uspevati.

Vsepovsod uporablja lažnivo vabo, da bi dosegla svoje namene. Če hoče n. pr. ohraniti poedinca, se mu niti od daleč ne približuje s kakšnim nagonom za samoohrano, temveč ga zvablja z užitkom in naslado. Človeku se dozdeva, da je, ker mu kakšna jed ugaja — v resnici pa je samo zato, ker potrebuje njegovo telo toliko in toliko gramov beljakovin, ogljikovih vodanov in maščob. Ko si je teh stvari privoščil zadostno mero, odpade vsaka krinka — njegov tek se mu brez vsake nadaljnje ceremonije izkadi.

Enako kakor z gladom je z ljubeznijo. Med tem ko ne gre naravi za nič drugega nego za neskončno vrsto pokolenj, dopoveduje Janezu, da je njegov cilj, ki ni zanj nobena žrtev prevelika, ta, da prejme od Špelce nasmešek ali poljub. Ta blažena prevara je kakor šop sena, ki ga kočijaž priveže pred konja na ojnice, da bi ga pripravil do hitrejšega teka. Kajti naša storitev je tedaj največja, kadar ne usmerjamo svoje pozornosti na delo, temveč na kakršen koli predmet, ki ga moramo doseči. Če si želi n. pr. nekdo razviti enakomerno vse mišice svojega telesa, ne bo dvigal morebiti vsak dan z vsako mišico po pol ure kakšne uteži, temveč si bo zastavil na videz nesmiselni cilj, metati ob odporu drugih ljudi žogo skozi neka vrata ali čez mrežo. Takšen fiktivni cilj ustvarja veselje do napora, veselje do dela, ki je potrebno, da premagamo upor utrujenosti.

Brez lažnivih ciljev postanemo leni. Kakor je vztrajen le dotični, ki za nečem stremi, tako je narobe samo dotični stremljiv, ki je vztrajen: lenuh se najprej utrudi.

Človek vendar ni noben stroj, ki se ponaša z istim delom stalno z isto storitvijo. A celo o strojih vedo inženjerji, da je njih storitev navzlic enaki količini premoga zdaj večja zdaj manjša. V tem večji meri velja to za človeško telo. Z istimi mišicami dvignemo isto utež večje število krati, če nam igrajo pri tem kakšno veselo, strumno koračnico, nego če nam svirajo žalostinko. Tudi drugi čutni vtisi, kakor oster duh ali jarka barva, nam lahko dvignejo zmogljivost in enako smo sposobni z istimi mišicami in istimi živci opraviti večje in daljše delo, če nas to delo zanima. Po krivici očitamo prav za prav služkinji, da je prelena za pometanje sob, ko je po drugi strani sposobna preplesati celo noč brez odmora. Fiziološko je prav dobro utemeljeno, da smo zmožni z vso drugačno vztrajnostjo igrati nogomet, nego tolči kamenje. Igra je pač delovanje z nekim utvarnim ciljem.

Ali velja to samo za telesno delo?

Biti si moramo pri tem vprašanju svesti, da zgolj telesnega dela ni, kakor ni zgolj duševnega. Vsako telesno delo je obenem tudi duševno ali možgansko: če se nam utrudi neki del našega živčevja, se ta utrujenost razširi tudi na ostale živce. To vidimo prav različno v primeri moža, ki je žagal ves dan drva: zvečer ni sposoben za nobeno duševno delo, njegovi možgani so izčrpani. Ni pač nobene ostre ločnice med telesnim in duševnim delom, to kakor ono nam olajšujejo in pospešujejo vsakovrstni spodbujajoči dražljaji.

Iz tega razloga pozna človeštvo tudi rede in odlikovanja. Iz istega razloga bi neki študent, ki hoče postati dober jurist, nemara nikoli ne dosegel svojega smotra, če bi ga ne spodbujal »napačni« cilj: cilj, da bi z uspehom opravil svoje izpite. Uspešni pisatelj bi nemara ne napisal nobenega romana do konca, če bi mislil samo na tantieme, in narobe bi kakšen Shakespeare nikoli ne dosegel svetovne slave, če bi mu bilo šlo samo za to slavo: njegova iluzija, njegova vaba, njegov smoter je bil bržkone samo ta, da bi napisal uspešno odrsko delo.

Zvitorepec si za svoja dejanja sam postavlja neke nagrade: če hoče preplezati Mont Blanc, si obeta n. pr. malo počitka in dobrega zajtrka za tisti čas, ko bo dospel na pol poti, ali pa sklepa s samim seboj nekakšne stave in opazuje, da-li se bo danes bolje postavil nego včeraj. Radoveden je, kdo bo močnejši: »jaz ali jaz«.

Naj si bo smoter, za katerim stremimo, še tako malo zastrt, zastrt mora vendarle biti, če ga hočemo doseči! Z vso svojo silo smo sposobni delovati le za — utvare, a prava pot do uspeha je vedno nepravi smoter. Tisti, ki so v resnici nekaj dosegli, so morali tako rekoč varati samega sebe.

»Mož, nehaj vendar z nepresianim kritiziranjem mojega plašča! Ali se moški sploh razumete na ženske obleke?«

»Na ceno vsekakor, draga!«

*

»Zakaj toliko pijete?«

»Saj to je edino, kar me še drži pokoncu!«

KULTURNI PREGLED

Jubilej dunajske umetnostne akademije

Pred dnevi so na Dunaju svečano proslavili 250-letnico obstoja tamošnje Akademije upodabljajoče umetnosti, ki je zapustila vidne sledove svojega delovanja tudi v zgodovini slikarstva in kiparstva na slovenskih tleh. Med njenimi uglednimi profesorji je bil slikar našega rodu Kavčič. Glede na pomen tega zavoda utegne zanimati oris njegove cgodovine.

L. 1692 ustanovljena dunajska umetnostna Akademija je imela v Evropi samo dve predhodnici: rimsko (ustanovljeno l. 1577) in pariško (1648). Ustanovili so jo na vzpodbudo vladarske hiše in izprva ni niti imela trdnega statuta in programa. Najprej jo je vodil slikar Peter Strudel. Zavod v današnjem pomenu besede je postala šele pod cesarjem Karlom VI., ki jo je s svojim odlokom iz l. 1725. postavil na trdnejšo podlago. L. 1759 so jo preselili v vseučiliščno poslopje, kjer pa je bolj životarila kakor živela. Nje kriza je prenehala šele l. 1773, ko se je z odlokom kneza Kaunitza združila s procvitajočo grafično akademijo Jakoba Schmutzerja. V zvezi s to spojitvijo je dobila nov pravilnik, ki je med drugim uvedel poseben umetniški svet. V njem je bilo 8 plemenitašev in prijateljev umetnosti in 12 slikarjev. Koristi zavoda je zastopal kurator; to mesto je zavzemal dolga leta sam knez Kaunitz. Akademija je štela 8 oddelkov, med njimi sta bila tudi grafični in arhitektonski oddelek. Kaunitzova reorganizacija je postala vzgled drugim takim zavodom, tako na pr. praški Akademiji, ki se je ustanovila leta 1796. Ohranila se je vse do polovice prejšnjega stoletja. Doba preroda dunajske umetnostne akademije sovpada s poslednjim razdobjem baroka, ki se je čedalje bolj umikal klasicizmu. Ko je bil na akademijo poklican H. Füger, je zmagal klasicizem na vsej črti. Viden znak zmage je bil že v tem, da se je močno razširil kabinet za odlitke antičnih kipov, ki so imeli silen vpliv na tedanje kiparstvo, in le-to se je v dobi klasicizma najbolj gojilo na dunajski akademiji. Tedaj je postala za vso srednjo Evropo pomembno umetnostno središče, kakor dobrega pol stoletja pozneje Monakovo. Imena, kakor Füger in Zauner, so močno privlačila mlade adepte, ki so trumoma prihajali študirat na Dunaj. Akademija je dobila nekako ob tem času krasne, dobro opremljene in obsežne prostore samostana sv. Ane, kjer je ostala dolgo pod streho. Njen pomen je še narasel, ko je bil l. 1821 z mecenatskim volilom grofa Lamberga položen temelj bodoči sloveči galeriji dunajske akademije.

S propadom klasicistične estetike se je zaključilo prvo slavno razdobje tega zavoda. V dvajsetih letih 19. stoletja je vstalo zoper klasicizem novo, bojevito nastrojeno pokolenje, ki so ga ogrevali romantični vzori. V dobi, ko je bil Metternich akademijin kurator, se je na akademiji trdovratno držal klasicizem in kljuboval vsem naporom novih umetnostnih struj. Odhod Overbecka z akademije v Rim, kjer je ustanovil nazarensko šolo, je bil viden znak, kako sta se razhajala doktrina akademije in hotenje mladega umetniškega rodu. Ne samo v slikarstvu, tudi v arhitekturi, ki jo je predstavljal P. Nobile, je obvladoval akademijo klasicizem vse do predmarčnega časa. Morda je bilo slikarstvo še najbolj prožno, vendar je bil tudi tu razvoj hudo počasen. Šele ob zatonu predmarčnega časa je zapihal nov veter. Na akademijo je bil povabljen nazarenec Josef Führich, ki je postal profesor zgodovinske kompozicije, arhitekturo pa sta prevzela van der Nüll in von Siccadsburg, graditelja dvorne opere. Tako je bil klasicizem dokončno premagan in njegovo mesto je prevzel romantizem. Ni pa bilo v korist dunajski akademiji, da se je le-ta držal prav tako žilavo mimo svoj čas, kakor pred njim klasicizem.

Z razstave v Jakopičevem paviljonu: Stane Kregar: Ciganki

L. 1848. je bila akademija znova organizirana. Imela je štiri oddelke: slikarskega, kiparskega, arhitektonskega in grafičnega skupaj z umetno-obrtnim. V njeno službo so stopili nekateri novi slikarji-učitelji. L. 1871. je dobila na Schillerjevem trgu lastno palačo in ko se je preselila pod novo streho, je dobila tudi nove statute. Poprijela je spet visokošolski značaj in se je zaradi tega otresla umetno-obrtnega oddelka. O novi umetnostni usmerjenosti je pričala pritegnitev A. Feuerbacha in M. Trenkwalda v profesorski zbor. L. 1878. je bil imenovan Hans Makart, čigar nastop pomeni zadnji obračun z romantizmom. Nele slikarstvo, tudi ostale panoge je zdaj obvladal slogovni eklekticizem. Šele ob koncu stoletja je popustila premoč historičnega esteticizma. Stolico za arhitekturo je zasedel O. Wagner, eden izmed začetnikov sodobne evropske arhitekture. V njegovem razdobju je akademija spet postala študijsko središče velikega umetnostnega pomena.

Po 250 letih se lahko ta dunajski zavod s ponosom ozira v svojo preteklost. Res da ni bil vsekdar v ospredju srednjeevropskega umetnostnega življenja, vendar so bili časi, ko je vzbujal opravičeno pozornost — časi, ko so se njegove vzgojne smernice krile z ideali tega časa. Takrat je dunajska akademija vzgajala umetnike, ki so se vedno hvaležno spominjali svoje študijske matice.

Naš jezik

Zdravstvena beseda v »Jutru«

II.

»Marsikak Dolenjec je spoznal genia loci domače pokrajine.« J. 8. X. 1942. »Genia loci« je pač sila nerodno. »Genij« je v slovenščini tako udomačena beseda kot n. pr. sanatorij, imperij. Kedar je oznaka sama, jo bomo rabili táko; kedar ima določilo v slovenščini, takisto: genij slovenskega naroda; kedar pa v latinščini, bomo ostali pri mednarodni obliki in rekli: genius loci, geniusa loci.

»Bog Mart gradi ceste.« J. 15. IX. 1942. Osebna imena bi morala biti nedotakljiva! — Bog Mars gradi ceste! —

Ni dolgo, kar smo dobili Slovar tujk; imeli smo že prej enega v dveh izdajah. Ali ima kateri navodila za oblikovanje tujk v slovenščini? —

Že dobrih pet let pridigam o slovenskem zdravstvenem besedju in izrazju. Z vidnim uspehom, pa tudi z vidnim neuspehom — vsaj v časnikarstvu!

»Entomolog je takoj odločil, da mora biti malarično ognjišče pokončano iz zraka.« J. 8. IX. 1942. V isti številki: »Glavna kotišča malarije« in »glavna legla komarjev.«

Malariaherd sloveniti z malaričnem ognjiščem, očituje tuje občutje in mišljenje. Slovensko ognjišče je samo tam, kjer ku-

Kronika

* **Evropski kongres kirurgov v Rimu.** Na polikliniki Umberto I v Rimu se je pričel v četrtek evropski kongres za plastično kirurgijo. Kongresa se udeležujejo kirurgi iz Italije, Nemčije, Hrvatske, Španije, Francije, Madžarske, Slovaške in Švice. Uvodno in pozdravno besedo je izpregovoril generalni ravnatelj italijanskega zdravstva. Na kongresu zlasti temeljito razpravljajo o protezah za vojne poškodovance. Med častnimi gosti so generalni ravnatelji vojnega in mornariškega ministrstva ter nekateri vodilni zdravniki iz Evrope.

* **Nova grobova.** V večnost se je preselila po 71 letnem zgledno delovnem življenju ga. **Katarina Dr. Damos**, po rodu Lesjakova. Za njo žalujejo soprog, otroci in drugo sorodstvo. K večnemu počitku jo bodo spremili v četrtek ob 9. dopoldne iz hiše žalosti na farno pokopališče v Planini pri Rakeku. — Za vedno je zatisnil svoje blage oči železniški uradnik v pokoju g. **Valentin Jančigaj.** Na zadnji poti ga bodo spremili v četrtek ob 15. iz kapele sv. Frančiška na Žalah na pokopališče k Sv. Križu. Pokojnima bomo ohranili blag spomin, užaloščenim svojcem pa izrekamo naše iskreno sožalje!

* **Zborovanje mednarodne filmske zbornice v Budimpešti.** Od 29. novembra do 5. decembra bo v Budimpešti prvo redno letno zborovanje glavnega sveta mednarodne filmske zbornice. Zbralo se bo nad 120 odposlancev iz vseh evropskih držav, med njimi predsednik te zbornice grof Volpi di Misurata. Portugalsko filmsko zbornico, ki je pred tedni pristopila k mednarodni zbornici, bo zastopal stalni odposlanec Lopez Ribeiro. Tudi člani japonskega poslaništva v Budimpešti in Berlinu bodo prišli kot gostje. Letno poročilo o razvoju filma v Evropi bo podal tajnik Karel Melzer iz Berlina.

* **Nemški državni šahovski turnir** prireja znana nemška velika organizacija »Kraft durch Freude« v tekočem tednu od 22. do 29. novembra v Weimarju. Tekmuje 20 najboljših nemških šahistov, ki sodelujejo v nemškem šahovskem združenju v okviru organizacije »Kraft durch Freude«. Od štajercev tekmuje mojster Fink. To je prvič, da sodeluje štajerski šahist v zaključnih tekmah za državno šahovsko prvenstvo. Zmagovalec prejme naslov državni šahovski mojster KDF 1942. Razdeljene bodo različne nagrade.

* **Žrtvovanje pogumnega postajnega načelnika.** Na madžarski postaji Ujkecske se je pretekli četrtek zgodila žalostna smrtna nesreča. Postajni načelnik vitez Ludvig Zaab je videl, da se bliža tovorni vlak, medtem ko je na progi stal neki moški, ki vlaka ni opazil. Postajni načelnik je priskočil in potegnil moža s tira. Sam pa žal ni utegnil odskočiti in že ga je udarila lokomotiva. Smrtno nevarno poškodovanega so prepeljali v bolnišnico v Szolnoku, kjer je kmalu nato izdihnil. Njegovo žrtvovanje je zbudilo mnogo obžalovanja in sočutja z družino.

* **Ameriške žrtve v vojni.** Po zadnjih podatkih znašaja ameriške izgube od Pearl Harbourja do 15. novembra, ne vpoštevajoč afriško vojno, 5694 padlih, 3435 ranjenih in 39.827 pogrešanih ali ujetih. Skupaj znašajo torej izgube ameriške vojske 48.956 mož. V primeri s tem številom pa je naravnost ogromno število tistih, ki so se pri delu v tovarnah smrtno ponesrečili ali ranili. National Safety Council je objavila naslednje podatke: Žrtve nesreč v ameriških tovarnah so znašale v istem razdobju 44.500 mrtvih, ranjencev pa je kar 3 milijone in 800.000.

* **Dekletce se je izpremenilo v fantka.** Nekemu ribiču v Veneziji sta se rodili dvojčici. Ena izmed obeh, ki je bila krščena za Milico, je umrla, druga pa se je začela nenavadno razvijati. V kratkem času se je dekletce razvilo v fanta, nakar so morali v krstni knjigi nekaj malega popraviti: iz Brune je nastal Bruno.

* **Obsodba švedskega vohuna.** Pred vojaškim sodiščem v Stockholmu je stal te dni švedski narednik nekega oklopnega polka Fridjof Tobia Wallin. Vzdrževal je zveze s sovjetskim državljanom Vasilijem Silorenkom, ki je bil vodja tujsko-prometnega urada v Stockholmu. Izdal mu je načrte o izdelovanju švedskih oklopnikov. Razprava je bila tajna. Wallin je bil obsojen na 12 let prisilnega dela in na zaplembo nagrade, ki jo je bil prejel od Sidorenka. Kazenski protokoli ostanejo 25 let tajni.

* **Smrt pod vlakom.** V kraju Reana del Rolale (Udine) je bil 16-letni železničar Mihael Veberšič povožen od tovornega vlaka. Bil je na mestu mrtev.

* **Rossini na znamkah.** Kraljeva italijanska poštna uprava je za 150. rojstni dan skladatelja Rossinija izdala spominske znamke v 4 vrednotah. Znamke prihajajo te dni v prodajo. Krasi jih skladateljeva slika.

* **Deseti sin** se je rodil fašistu Ernestu Staremu iz Triesta, ki služi v vojski. Tajnik stranke v Triestu je desetega sina ponesel h krstu po lepi šegi, ki je v vsej Italiji uvedna od pričetka sedanje vojne.

* **Kongres ameriških kovbojev.** Ameriški listi obširno poročajo, da so se v Madisonvilleu v Teksasu zbrali ameriški kovboji k svojemu kongresu. Prispelo je kakih 3000 mož, večjidel vsi na konjih brez sedla, v svojih značilnih opravah, z neizbežnim lásom čez ramo. Govorniki tega čudnega kongresa so med drugim razpravljali tudi o pokojninah na starost in o drugih socialnih vprašanjih. Najbolj divja pa je bila debata o kovbojski opravi. Odkar je Tom Mix seznanil svetovno javnost s slikovito kovbojsko nošnjo, je postal vzornik vseh ameriških kovbojev. Vsak kravji pastir v Zedinjenih državah nosi zdaj usnjene hlače, škornje s srebrnimi ostrogami in širokokrajnik. Zlasti se postavljajo kovboji ob nedeljah, ko gredo v kino. Na kongresu je bilo sklenjeno, da smejo poslej nositi nošo po Tomu Mixu samo člani združenja kovbojev.

* **Volčja nadlega na Madžarskem.** Kakor poročajo listi, se je volčja nadlega na severnem Madžarskem zadnja leta tako razpasla, da je prebivalstvo zaprosilo oblastva, naj priredijo velike pogone. Kdor zdaj ustreli volka, prejme 50 pengov nagrade, kar je že prav čedna vsotica.

* **Spet je pustošil orkan.** V zadnjem ponedeljskem »Jutru« smo obširneje izpregovorili o posledicah vsakoletnih orkanov. Po žalostnih poročilih o žrtvah tajfuna v Indiji poročajo zdaj iz Belise — glavnega mesta nekdanje angleške posesti Hondurasa, ki pa je prešla v ameriško last — da je tam divjal strahovit orkan. Trgali so se oblaki in med silnimi nalivi je padala tudi debela toča. Plazovi so zasuli cele vasi. Uničena so ogromna skladišča lesa. Poginile so velike črede konj, ovac in zeber. Dve ameriški ladji, ki sta bili natovorjeni z žlahtnim lesom v Honduraškem zalivu, sta močno poškodovani. Med smrtnimi žrtvami je 125 belcev. 800 družin je brez strehe.

IZ LJUBLJANE

u— **Lep življenjski praznik.** Ni čudno, če svetovni hrušč potihne v ozadje mirne domače pripetljaje. Tak dogodek, ki naj bi, kakor nam je znano, po želji jubilanta kar neopaženo šel mimo nas, je 75 letnica g. **Franceta Pretnarja,** ravnatelja Mestne hranilnice ljubljanske v pokoju in sedanjega predsednika Sindikata hranilnic v Ljubljanski pokrajini. Gospoda jubilanta, moža tihega dela in vestnega službovanja pozna vsa naša javnost. Njegovo delovanje na gospodarskem področju, posebno pa, kolikor se to nanaša na njegovo 42-letno marljivo delo pri Mestni hranilnici ljubljanski, na organizacijo pri njenem Kreditnem društvu in pri Zvezi hranilnic, je bilo že osvetljeno v raznih spominskih spisih in v časopisju ob priliki njegove 70 letnice. Poleg svojega poklicnega dela je pa še vedno našel časa za uspešno sodelovanje pri raznih kulturnih in občekoristnih društvih, tako n. pr. nam je znano, da je z vnemo in zanimanjem kot predsednik nadzornega odbora spremljal delovanje tukajšnjega društva Rdečega križa od vsega početka pa do konca. Čestitamo gospodu jubilantu k njegovemu življenjskemu jubileju in mu želimo še prav mnogo let v zdravju in zadovoljnosti ter mirno jesen za oddih in odpočitek po trudapolnem mnogoletnem delu.

u— **Umrl je brivski mojster g. Kosec Ivan st.** Pogreb bo v četrtek ob pol 4 iz kapelice sv. Andreja. Vabim njegove stanovske tovariše, da se udeleže pogreba.

u— **Promocija.** Na zagrebški univerzi je promoviral za doktorja vsega zdravilstva g. Mirko Černič, rodom iz Metlike, sin primarija dr. Mirka Černiča. Čestitamo!

u— **Z univerze.** Gg. slušatelji(ice), ki niso pristojni(e) v Ljubljansko pokrajino in so zaradi tega vložili(e) posebne prošnje za vpis na univerzo, so vabljeni(e), da se čimprej zglase na pristojnih dekanatih.

Javna dela v Beli Krajini

Črnomelj, 24. novembra.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino Eksc. Emilio Grazioli je ob priliki svojega obiska v Črnomlju, kakor smo že včeraj poročali, izročil svojemu namenu nekaj novih poslopij in cest. Z izvršitvijo novih javnih del bo izgled mesta znatno lepši in sodobnejši. V nedeljo so bile otvorjene ceste »Isonzo« in »Gorizia«, v mestu samem, kmalu pa bo dovršena tudi cesta Črnomelj—Metlika. Poleg tega je bila zgrajena hiša Okrajne cestne zveze in so v teku dela za ureditev hudournikov Sušica pri Metliki in Dobličanka pri Črnomlju.

Nadalje je v načrtu za Črnomelj še gradnja zdravstvenega doma in vodovoda; v Metliki bodo zgradili vodovod, izvedli kanalizacijo in uredili hudournik Suhor; vodovode bodo še zgradili v Gradcu-Krasincu, v Radatovičih in Hrastu. Zgradili bodo ceste Turnščica — Dragatuš, Drašič — Krmačina — Hrvatska meja, kapelo v Gradcu in obnovili ljudsko šolo v Lokvici; v Črnomlju pa razširili električno napeljavo. Razumljivo, da tudi obstoječe ceste stalno popravljajo. Obe novi cesti v Črnomlju, ki sta bili izročeni svojemu namenu v nedeljo, sta široki in imata na obeh straneh hodnike za pešce in glavna cela nasade, da se bo kmalu spremenila v lep drevored.

u— **Mraz je popustil.** Po dosedanjem višku —5.8° C, ki smo ga zabeležili v ponedeljek zjutraj, je začel mraz spet odjenjavati. V torek čez dan se je ozračje ogrelo sicer komaj do 4° C, čeprav je bil zelo lep sončen dan. Ponoči pa ni nastopil tako hud mraz kakor prejšnje noči in včeraj zjutraj zima ni pobelila Ljubljane. Živo srebro je včeraj zjutraj padlo samo na 0.6° C pod ničlo. Nebo je oblačno.

u— **Na živilskem trgu** je začel prodajalkam in prodajalcem nagajati mraz. Njih samih sicer ne zadene toliko, ker so dobro utrjeni, pač pa bolj škoduje blagu, ki ga ne morejo primerno zavarovati. Zato tudi ni bilo toliko blaga na razpolago kakor prejšnje tržne dni, ker se prodajalke boje, da jim ne bi pomrznilo. Največ je na ponudbo paprike, cvetače, kislega zelja in repe ter druge manj občutljive povrtnine in zelenjave. Stalni prodajalci sadja so dobro založeni s pomarančami, mandarinami in še nekaterim drugim južnim sadjem. Burja in mraz sta včeraj zadržala mnogo gospodinj doma, tako da po blagu, ki je bilo naprodaj, ni bilo prevelikega povpraševanja.

u— **Nenavadno jabolko.** Večkrat čitamo v listih o različnih izrodkih v živalskem in rastlinskem svetu. Od teleta s šestimi nogami in dvema glavama do koruznega štorža v obliki medvedje šape smo seznanili tudi naše čitatelje. Tem abnormalnostim se pridružuje še nenavadno jabolko z enim pecljem in dvema muhama, ki ga kot redkost pokažejo vsakomur, ki se za takšne stvari zanima, v Bučkovi sadni trgovini poleg Nebotičnika. Jabolko ima podobo kakor da je zraščeno iz dveh sadov, ki ta se vsak zase razvijala šele v spodnjem delu pri muhi.

Zahvala

Ob priliki svoje 80 letnice sem prejel toliko prisrčnih čestitk, da se žal ne utegnem za vse pismeno zahvaliti. Zato izrekam vsem, ki so se me tako ljubeznivo spomnili, po tej poti svojo globoko zahvalo.

Dr. Andrej Kuhar

KDOR POTREBUJE
PREMOG ali DRVA — naj pride z nakaznico k
»G O R I V O«, KARLOVŠKA C. 8

Obvestilo

Obveščamo cenj. občinstvo, da zopet pošiljamo v tovarno stare gramofonske plošče v predelavo, ter nam za dopolnitev vagona še manjka gotova količina. Radi tega plačamo **zvišano ceno Lir 10.— za kilogram.**

Pohitite, ker ta zvišana cena velja samo za ta čas dopolnitve vagonske količine.

*

Kupujemo tudi gramofone v kovčkih ter malo rabljene plošče in jih plačujemo po najvišji dnevni ceni!

»EVEREST« Ljubljana, Prešernova 44

Na krovu italijanskih MAS na vojnem križarenju

u— **Ob godu in drugih domačih praznikih** naj mladina čestita v vezani besedi. Knjigarna Tiskovne zadruge je nedavno izdala zbirko voščil v okusno opremljeni knjižici »Voščila dragim srcem«, katere je zbral naš znani pesnik Cvetko Golar. Vsaka hiša, kjer prebiva deca, naj ima to knjižico in naj goji navado čestitanja mladine s pesmicami. S tem gojite dostojno tradicijo, pri mladih pa veselje in smisel za slovensko pesem. Posebno še opozarjamo na ljubka voščila dobrim materam in na prigodne verze za materinski dan.

u— **Nesreča.** Levo nogo si je zlomila pri padcu 26letna gostilničarka Marija Pavškova iz Ljubljane. Občutne poškodbe na glavi ima 22letni delavec Vinko Pavlin iz Ljubljane, ki ga je stisnil sod. Z zlomljeno desno nogo so pripeljali v bolnišnico 20 mesecev starega sinčka kurjača Janeza Križa iz Ljubljane. Danilo Suštar, poldrugo leto star sin delavca iz Ljubljane pa se je pri štedilniku hudo opekel po licu. Ponesrenčencem so nudili zdravniško pomoč v ljubljanski splošni bolnišnici.

u— **Za Gospodinjski koledar za leto 1943/XXI** opažamo tudi letos živahno zanimanje. Kakor zvemo, se pripravlja gospodinjam zopet prijetno iznenadenje. Gospodinjski koledar bo bogato izpopolnjen v smislu izraženih želja. V dodatku pa bo priključeno **»Najnujnejše znanje o sodobnem kuhanju«** s koristnimi in praktičnimi navodili in bogato zbirko receptov za kuhanje v današnji dobi. Priporočamo, da čimprej naročite Gospodinjski koledar v knjigarni Tiskovne zadruge, Šelenburgova ulica 3.

u— **Tatovi živil pred sodiščem.** Pred malim kazenskim senatom okrožnega sodišča so se morali zagovarjati trije nepridipravi, ki jim je obtožnica očitala, da so vlamljali v živilske shrambe in podstrešja ter kradli krompir tudi na polju. Oškodovanih je bilo več gospodinj, nek trgovec in nek posestnik. Na več krajih pa so bili tatovi prepodeni, ko so se hoteli okoristiti z različnim blagom. Očitana dejanja so obtoženci deloma priznali, deloma zanikali. Toda dosti vere jim senat ni mogel dati, ker so bili vsi že večkrat obsojeni. Kazen, ki jim jo je naložilo sodišče, se glasi za največjega krivca 2 leti in 3 mesece robije ter 2 leti izgube častnih pravic, ostala dva grešnika pa sta bila obsojena eden na leto dni in 2 meseca strogega zapora, drugi pa na 3 mesece strogega zapora in eno leto izgube častnih pravic. Vsi trije obsojenci so kazen sprejeli.

Iz Spodnje Štajerske

Novi grobovi. V mariborski bolnišnici je umrl 31letni posestnik Šimen Kolozovski iz Št. Jurja ob Ščavnici, kamor bo pripeljan k večnemu počitku. — V Mariboru je umrla v visoki starosti 80 let Magdalena Porajžarjeva, rojena Germičeva.

Šesti večer komorne glasbe v Ljutomeru je bil prirejen nedavno v Nemškem domu. Nastopil je domači komorni terceт, gostovali pa sta operni pevki Truda Probst in Marija Reichelt iz Maribora.

Z Gorenjskega

Zlata častna znamenja za vzgojitelje. V slavnostni dvorani palače državnega namestnika v Celovcu je gauleiter dr. Rainer izročil 54 zaslužnim koroškim vzgojiteljem zlato značko za zvesto službo. Ob tej priliki je hvalil zgledno 40 letno službovanje posameznih odlikovancev. Dejal je, da more biti vzgojitelju največja čast, če lahko ob koncu svojega življenja reče: »Bil sem dober nemški učitelj.«

Rasno-politični tečaj. Rasno - politični urad v Celovcu je priredil v Domu dela tečaj, ki bo trajal vso zimo, do 28. marca 1943. V tečaju bodo obravnavali vsa območja rasne politike: dednost, spoznavanje ras, naseljevalno politiko in drugo. Tečaj je odprl v soboto nadomestni gauleiter Thimel.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Četrtek, 26. novembra: ob 16.: Hamlet. Red Četrtek
Petek, 27. novembra: zaprto (generalka)
Sobota, 28. novembra: ob 16.30: **Ples v Trnovem.** Krstna predstava. Red Premierski

*

Cvetko Golar, naš znani pisatelj in dramatik, je napisal novo odrsko delo z naslovom »Ples v Trnovem«. Delo je tridejanska burka in predstavlja nekak pendant k njegovi »Vdovi Roślinki«. Dejanje se godi v hiši veleposestnika Češnovarja v Trnovem in v gostilni istotam. Zgodba se suče okrog ženitve željnega vdovca in njegovih treh nevest. Glavne vloge bodo igrali: Cesar, Drenovec, Bratina, Levarjeva, Rakarjeva in Starčeva. V ostalih vlogah sodeluje še precejšen del dramskega ansambla. Delo je zrežiral Milan Skrbinšek. Krstna predstava v soboto bo za red Premierski.

OPERA

Četrtek, 26. novembra: ob 16.: **Slepa miš.** Opereta. Red A
Petek, 27. novembra: ob 15.: **Traviata.** Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol
Sobota, 28. novembra: ob 16.: **Slepa miš.** Opereta. Izven. Cene od 24 lir navzdol
Nedelja, 29. novembra: ob 15.: **Traviata.** Izven. Cene od 24 lir navzdol

*

O. J. Dobeic: »Slepa miš«. Opereta v treh dejanjih. Osebe: Marička Majarončkova — Mlejnikova, Špelca — Poličeva, Moli Barbičeva, Matiček Mlinar — M. Sancin, Miha Korenina — Zupan, mister Lister — Anžlovar, Tresorep — Pianecki, Robert — Marenk, župan — Sekula, županja — Škeletova, Strniša — Jelnikar, Macafur — Rus. Dirigent in zborovodja: R. Simoniti, režiser in koreograf: ing. P. Golovin.

Opozarjamo na popoldansko predstavo Verdijeve »Traviate«, ki bo v petek ob 15. po znižanih cenah od 18 lir navzdol. Glavne partije bodo peli: Ribičeva — Violetto, Sladoljev — Alfreda, Janko — Germonta.

---

hamo in pečemo, pa še tu ne povsod! Pastirji na paši pečejo krompir in kostanj na tleh, turist si kuha čaj v skali — temu ne rečemo ognjišče, marveč preprosto ogenj. Za ognjišče je treba stalnega zidanega podstavka, na katerem kurimo, in ta podstavek mora biti nepokrit, drugače je peč ali štedilnik. Kotišča malarije in legla komarjev je zelo dobro. Takisto bi moralo biti zgoraj: **malarična kotišča** ali **malarična legla** ali **malarična gnezda.**

»Važna je oblika prebavnega aparata.« J. 8. X. 1942. Verdauungsapparat so slovenska **prebavila!**

»Sadje kot zdravilno sredstvo.« J. 13. X. 1942. Čemu »zdravilno sredstvo«. Ali ni mnogo lepše in preprosteje **zdravilo!**

»Jabolka lepo olupimo, umijemo in narežemo na liste.« J. 13. X. 1942. Jabolčni narezki niso po slovensko »listi« marveč **krhlji.** Če hočemo označiti, da morajo biti ti krhlji tenki, tedaj pridenemo táko določilo: **ploščati, tenke ploščice** in podobno.

»Tako imenovana menjajoča se leta, ko perilo ponehava.« J. 10 X. 1942. Wechseljahre der Frau = **mena, starostna mena.**

»Spolni organi pri ženski« (J. 10. X. 1942) = **spolovila, rodila, ženska plodila.**

»Za rak sumljive so: trde vzrastline«. J. 10. X. 1942. Trde vzrastline so pač nerodne. Za to imamo oznako **zatrdine, zadebeline!**

»Oni, ki kolebajo za želodčnimi čiri.« J. 11. X. 1942. Koleba telovadec na orodju s trupom, nogami; koleba švigašvaga — nikdar nikjer pa še nisem čul nemogoče zveze, da koleba kedo za želodčnimi čiri! Če ima kdo v želodcu razjedo ali ulkus, tedaj **boleha na želodčni razjedi,** če jih ima več, tedaj **na želodčni razjedávici** (Ulkuskrankheit). (Op. ured.: **»kolebajo« je** nerodna tiskovna napaka, ki je ni zagrešil pisec; pravilno je seveda **»bolehajo«.**)

»Dražljaj pride po šopih živcev do prizadetih organov.« J. 28. IX. 1942. Živcev nimamo v šopih (šop las in čop las je dvoje — dokler rastejo, so čop, iztrgani pa šop; kolikokrat sem že opozoril na to!), marveč v povesmih: **po živčnih povesmih!**

Dr. Mirko Černič

ZAPISKI

Iz italijanske dramatike

V najnovejšem zvezku torinskega časopisa *»Il Dramma«* je izšla nova igra Roberta Zerbonija *»Vicolo senza sole«* (Uličica brez sonca). Igra je imela pred tedni uspešno krstno predstavo v Teatro Carignano v Torinu. Pisec je eden najmlajših italijanskih dramatikov in je s tem svojim prvencem, kakor ugotavlja Enrico Fulchignoni, dosegel enega tistih uspehov, ki ne vzbujajo samo trenutnega zanimanja občinstva in kritike, marveč stoje v znamenju izredne in trajnejše pozornosti«.

Igra »Uličica brez sonca« združuje surovi realizem španskega okolja, njegovo neprikrito življenjsko stvarnost, s poetičnimi prividi in s toplim hrepenenjskim čarom mlade ljubezni v nenavadno težkih okoliščinah. V ulici, kamor nikdar ne posine sonce — prebivalci ga samo čutijo po ozračju nad strehami —, živi krvnik iz starega krvniškega rodu, kjer se ta »obrt« podeduje od očeta na sina; dalje je tu zakotna javna hiša, pa beznica, v kateri se zbirajo sumljivi tipi, in druge revne hiše. Dejanje se suče okrog krvnika in njegove hčere Pachuce, ki je še na pol otrok in ki nikdar ne zapusti te uličice in nje bližine, dokler je Luis, sin lastnika javne hiše, nekega dne ne popelje v svobodno naravo, na sonce, med zelene travnike pod belimi oblaki in ji odpre čisto nov svet. Tudi Luis se je duševno dvignil nad svoje okolje: materina izprijenost ga ni spravila s prave poti, kakor ni Pachuce omadeževalo težko ozračje krvnikovega doma brez matere.

Igra se začenja s prizorom, ko prodaja krvnik špekulantu vrv, na kateri je obesil nekega mladeniča, morilca lastne matere, in pripoveduje njegovo zgodbo. Vmes vidimo prizore, ki se dogajajo pred vhodom v sumljivi dom Luisove matere. Zapletljaj drame je v tem, da Luis ne najde doma Pachucinega očeta-krvnika, ko pride dekle zasnubit. Zato počaka v beznici, da se krvnik vrne. Tedaj pa začno pijanci zasramovati njegovo mater, zaradi česar nastane prepir in napoled uboj; Luis sicer zgrabi za nož, vendar ga izpusti, preden je koga zabodel, vzlic temu zavrne apatika družba nanj krivdo za smrtno žrtev beznikega spora. Luisa zapro in obsodijo na smrt. Že bi bil moral priti v roke nesojenemu tastu-krvniku, ko se le-ta odloči, da gre prostovoljno v smrt, da reši ženina svoje hčere, zakaj zakon določa pomilostitev prvega obsojenca, ki bi imel biti obešen, če umrje krvnik. Tako se Luis napoled reši, a na njem leži teža krvnikove žrtve in Pachuca ga sama nagovarja, da gre v življenje in skuša pozabiti, kar se je zgodilo ter se vrniti očiščen v ulico brez sonca, da jo povede v novo življenje — soncu naproti.

Krvnik, Pachuca in Luis so žive in po svoje originalne figure. Prikazovanje življenja »na dnu« je verno in prežeto s skrivnim hrepenenjem po osvobojenju po soncu in po nravni povzdigi. Punčare iz sumljive hiše so prav tako dobro označene kakor gostje v beznici. Zanimiva je figura »barona«, ostarelega, bednega starca ki se prihaja nedolžno zabavat z dekleti, ker se mu zdi, da je med njimi v velikem svetu in ki umrje, zapustivši vsaki izmed deklet v tej hiši nekaj denarja. V Zerbonijevi drami je mnogo tiste atmosfere, kakor jo najdemo v nekaterih ruskih dramah predrevolucijske dobe. Vsekako se je z njo predstavil nesporen dramatski talent.

Usoda Hugona Wolfa

Te dni je »Jutro« v svojem Kulturnem pregledu objavilo vest, da so v rojstnem mestecu slovečega skladatelja — v Slovenjgradcu — ustanovili muzej nemške pesmi z naslovom Muzej Hugona Wolfa. Ker je skladatelj, čeprav se je rodil med nami in čigar 40. smrtna obletnica bo 22. februarja 1943, pri nas le malo znan, ne bo odveč nekaj podatkov o njegovem življenju in pretresljivem konocu.

Hugon Wolf je v splošnem živel skromno in preprosto. Njegova gmotna sredstva so bila vedno borna. Nikoli ni kazal kakih posebnih zahtev, kar je menda podedoval po očetu, tovarniškem delavcu v Slovenj, gradcu. Bil je srednjo postave, imel pa je nenavadno živahne oči. Njegovo razpoloženje je bilo izredno spremenljivo. Mnogo je čital. Žensk ni maral, vendar je večkrat ta ali ona poskrbela za njegovo zavoženo gospodarstvo ter pomagala nepraktičnemu samcu v vsakdanjih življenjskih skrbeh.

Wolfov dolgoletni zaupni prijatelj profesor Ferdinand Foll trdi, da ne ve za nobeno njegovo, tudi ne zgolj platonično ljubavno razmerje, toda Roza Mayreder, pri kateri je skladatelj nekaj časa stanoval, pripoveduje, da se je Wolf silno zanimal za neko pisateljico ki je bivala slučajno na Dunaju ter bila v prijateljski zvezi z Nietzschejem. Ker pa dama ni bila muzikalična, se je vse razdrlo, preden se je pričelo.

Značilen za Wolfovo notranje življenje je dogodek, ki se je pripetil dobro leto pred njegovo katastrofo. Pri premieri »Corregidorja« (7. junija 1896 v Mannheimu) na noben način ni hotel sedeti v častni loži poleg intendanta. Po drugem dejanju je občinstvo viharno zahtevalo skladatelja, ki je docela vase zatopljen sedel v mračni zadnji vrsti na drugi galeriji. Ko je zagledal že omenjeno Mayrederjevo, jo je molče objel in se razjokal.

Bili smo neke septembrske nedelje 1897 gostje prijateljske hiše v Mödlingu — tako je pisal prof. Foll, korepetitor dunajske državne opere, ob 25. obletnici smrti tega skladatelja. Hugon Wolf je predvajal v intimnem krožku partije iz svoje nove opere. Bil je zelo razdražen. Takšen je bil navadno v času ustvarjanja, ki je zmerom sledilo po večmesečnem brezdelju. Čudili smo se, ko je morala neka dama, ki mu ni bila simpatična, še pred pričetkom predvajanja zapustiti sobo. Med večerjo se je njegova razdraženost vidno stopnjevala. Hišni zdravnik, ki je skladatelja ves čas opazoval, je obzirno svetoval, da je neogibno potrebno čimprej spraviti bolnika v sanatorij. Skrivno smo se posvetovali, kako bi ga prepeljali na Dunaj. Po železnici bi ne bilo mogoče, kajti ob nedeljskih večerih je preveč natrkanih izletnikov na tej progi, kar bi moglo povzročiti hude pripetljaje. Odločili smo se za izvoščka.

Wolf, katerega sem spremljal s hišnim gospodarjem, se je med vožnjo na hladnem nočnem zraku pomiril. Bil je celo vesel, midva pa sva bila zamišljena in žalostna. Pred hišo, kjer je stanoval, sva pozvonila hišniku. Ko ga je Wolf zagledal, je pričel kričati nanj. Hišnik mu je robato odgovoril. Hipoma je prišlo na stopnišču do mučnega prizora. Skladatelj in hišnik sta se spopadla. Le s težavo sva ju ločila. Mödlinški hišni gospodar je naglo in skrivoma potolažil hišnika z napitnino, jaz pa sem Wolfa vodil navzgor po stopnicah. V stanovanju se je hitro doceia pomiril ter na moje prigovarjanje legel v posteljo. Nato sva odšla. Šele zdaj sva spoznala vso nesrečo. Drugo jutro so prepeljali skladatelja v sanatorij Svetlin. To se je zgodilo tako, da ga je eden izmed odbornikov društva »Hugon Wolf« pregovoril za vožnjo s pretvezo, češ da gre za imenovanje ravnatelja dvorne opere.

Po začasnem zboljšanju pomladi 1898, ko je celo potoval, je hotel v svojem poletnem stanovanju v Traunkirchenu prostovoljno v smrt. Njegov duhovni zlom, čigar razlogi niso bili nikoli popolnoma pojasnjeni, je bil dokončen. Iz lastnega nagiba se je preselil v bolnico za duševno bolne, kjer je ostal do smrti.

Iv. Podržaj.

V prsku za bradačem

Ob koncu novembra sem prejel vabilo na gamsji prsk. Odzvati se mu nisem mogel takoj, ker mi posli niso dopuščali odsotnosti za dva, tri dni. Odgovoril pa sem, da gotovo pridem. Šele proti koncu prve polovice decembra sem se zvečer lahko usedel na vlak, ki me je potegnil v Bohinjsko dolino. Na postaji me ni pričakoval nihče. Nič za to! Noč je bila mesečna in pot do lovskega čuvajá mi je bila znana. Skrbelo me je samo to, da bi lovca ne bilo doma.

Skoz vas mimo vasovalcev...

Ko sem jo mahal skozi vas Č., je pri neki hiši ravno izginjala z lestve moška postava skozi okno »kamrice«. Le noge so bingljale še ob steni. Prijela me je hudomušna misel, da bi odmaknil vasovalcu lestvo, a opustil sem jo, da bi njega in njegove drage ne spravil v nepriliko in morda pred oltar, dasi niso bili v Bohinju posebno natančni glede takih dogodivščin.

Čez dobro uro sem potrkal na okno lovčeve hiše, v kateri se je kmalu zasvetila petrolejka.

»Ali se niste mogli prej odtrgati? Bojim se, da je pozno. A upajmo, da pojde po sreči! Predvčerajšnjim so se še dobro podili,« me je pozdravil lovec in se začel pripravljati za pot. Vstala je tudi žena, skuhala lipovega čaja in pristavila zelenko sadjevca. Meni se je mudilo, lovcu pa ne, češ da imava čas. Naposled sva odrinila.

Prvi del pota je bil strm in deloma zaledenel. Hoja ni bila prijetna. Pošteno sem se spotil, četudi sem bil zataknil vrhnji suknjič za nahrbtnik. Ko sva dospela na planjavo vrh gričevja, kjer se pričenjajo planšarske bajte, je šlo laže. V lovski kači na planini K. sva se toliko ustavila, da sva si skuhala čaja in ponovno pretresla načrt lova. Prav za prav ga je pretresal le čuvaj. Jaz mu nisem ugovarjal, ker sem se zanesel na njegovo poznavanje prilik. Namenjena sva bila v območje D. vrha, nad katerim kakor tudi nad glavami sosedov, so visele megle. Ker sva znala, da ne sme va iskati divjih koz tam, kjer je sneg debel, in ne tam, kjer obstoji nevarnost plazov, sva se odločila za južnozapadno stran. Ovinek tja vodeče steze sva hotela presekati preko prve strmine, katere sneg je bil trd. Navezala sva si dereze in sreč je zahreščal pod nogami. Toda že po prvih korakih sva se pričela vdirati. Če sem potegnil iz luknje eno nogo, sem se vdrl na osrenici z drugo do pasu. Zato sva opustila namero, da bi presekala ovinek.

Južnozapadna stran je bila malodane do grebena preprežena s kopnicami. Greben, poln snega, je žarel v jutranjem soncu, ki je popilo megle nad vrhovi, da se je razpenjal nad njimi krasen dan. Mraz je občutno popuščal, a je še rezal v lice in uho.

..do vabljivega pogleda na gamse

Prvi breg pokrivajoče ruševje je bilo zasneženo. Svet ob njem sem pregledoval z daljnogledom. Na strmem, travnatem pobočju ob njem sem odkril enajst pasočih se gamsov, koz in kozličev. Z napetimi ustnami so prijemali suho, borno travo, jo trgali pritiskajoč jo s sekavci k gornji čeljusti in jo mleli z meljači.

Kar toplo mi je postalo pri srcu in veselo sem pogledal lovca. Stisnila sva se za prvo skalo in od tam opazovala trop, ki je bil prenočil ali v ruševju ali pa v varstvu pečin. Divje koze spe ponoči, ker so gore preveč nevarne, da bi se mogle gibati po temi. Sonce jih zbuja. Stare koze se leno dvigajo in si stresajo spance iz kožuhov. Mladina se prebuja urneje in živahneje. Nekaj časa se trop, ki se združi po naključju, prestopa sem in tja ter se ogleduje s skalnih glavic v dolino. S pašo začne, ko se uveri, da mu ne preti nobena nevarnost.

Med tem opazovanjem me dregne lovec s komolcem in mi migne z očmi na levo od tropa. Tršat in zastaven je stal na dolgih, debelih, mišičastih nogah pod nizkimi vejami ruševca črn kozel in zrl z velikimi, skoro okroglimi očmi ravnodušno in brezskrbno predse. Tršatost in trdoča je sploh znak divjih koz. Tršato je telo, trda je rdečerumena letna dlaka, še trja je črnorjava zimska dlaka. Divja koza ne zmrzne v nobenem snežnem viharju, kvečjemu kak nedorasel mladič ali kaka hiravka.

Dasi je divja koza vse prej kot zavoljo tenkosti opevani gazeli podobna žival, vendar so se zdela telesa pasočih se koz v primeri s trupom kozla vitka. Tenki, slabo zakrivljeni roglji so jih tudi izdajali za samice, medtem ko so bili njegovi roglji debeli, lepo zakrivljeni in so se črno leskетali.

Od časa do časa je obrnil kratko, brezasto glavo na širokem, močnem vratu navzgor proti grebenu, kakor da bi tam koga čakal, in malomarno zamigal s kratkimi, kosmatimi uhlji. Gotovo je kje zgoraj prežal tekmec na priliko, da bi se približal kozam in se naužil vsaj malo ljubezni, računajoč z nezvestobo koz. Veter se mu je poigraval z dolgo, skoro črno dlako na križu in mu hladil vročo kri.

Lep plen! Toda do njega ni bilo mogoče čez odprto strmino in tudi ne po zasneženem ruševju, četudi niso kozli ob prsku tako občutljivi kot sicer.

Koze so začutile nevarnost

Ko sva z lovcem šepetaje premišljevala, kaj bi storila, se je zazdel naenkrat eni izmed koz, ki se je pasla nama najbliže, položaj sumljiv. Začela se je ozirati na levo in na desno ter stegovati smrček. S prednjo nogo je udarila ob tla, zapihala pfvrst skozi nos, se obrnila in jo začela ubirati v počasnih skokih po dobro ji poznani stečini v ruševju. Ostale so postale pozorne, a ker niso bile same ničesar zavohale niti čule niti videle, so se začele le prestopati in loviti zrak v kasmate smrčke. Najbrž so pa tudi ujele opasni človeški duh: druga za drugo so se izgubile za vodnico. Na sosednem rebru so se združile in se oddaljevale proti vrhu v gosjem redu, postavajoč od časa do časa.

Gosji red je kozam zelo priljubljen. Kjer prednik ne podre snežne police ali ne sproži plaza, tam je varno. Če se pripeti nesreča, pogine ena ali druga žival, ne pa ves trop.

Pri tem kažejo koze tako poznavanje gore kot najbolj izkušen gorski vodnik. Poleti se večkrat čudiš, kako potekajo kozje stečine, pozimi se v snegu kaže njihova smiselnost. Po možnosti vodijo čez svet, ki je varen pred plazovi. Ti se sprožijo lahko nad vsakim jarkom, ki ga je izjedla v gorsko rebro snežnica, na stenah lahko zaropotajo, na rebrih med jarki si pa varen pred njimi. Seveda ni vsaka gora tako zgrajena, da bi se kozji trop lahko pasel le po varnih rebrih. Treba je iti tudi preko nevarnih jarkov in sten. Te prekorači najprej čelna žival s svojim mladičem, če ga ima. Druge čakajo. Ko je prva srečno čez, hite druge posamič prek. Kljub

tej od narave jim podani previdnosti pogine v nekaterih zimah mnogo koz pod plazovi.

Kozel je stal še vedno pod ruševcem. Ko je prispel sumljiv duh tudi do njegovega nosa, se je na kratko obrnil in izginil.

Jasno je bilo, da morava greben obiti in poskušati srečo na njegovi drugi strani.

Pod s snegom pokritimi in s soncem ožarjenimi vršaci

Sonce je prijetno grelo. Po snegu se je blesketal kristal poleg kristala. Ta migljajoči in v raznih barvah kažoči se soj je oživljal snežne plasti.

Z lovcem sva morala odložiti tudi suknje. Hodila sva gologlava, sicer nama je lil pot izpod klobukov. Prepotena sva si poiskala na malem sedelcu mrtev prostor, da sva bila zavarovana pred sapo, ki je vlekla na vrhu. Razvezal sem nahrbtnik in začela sva južinati, sedeč na vrhnjih suknjičih.

Reber na desno od naju prečkal mlad kozel, ne da bi naju opazil, in se pomikal za greben, kamor je vodilo mnogo sledov, kakor sva med vzpenjavo ugotovila z lovcem. Od časa do časa je vtaknil smrček v kozjo stopinjo v snegu in se posebno zanimal za nekatera mesta. Najbrž je tam mokrila prskajoča se koza.

Po južini sva lezla na vijugasti greben. Snega je bilo vedno več. Le ona mesta med pečevjem so bila suha, kjer je bil veter odpihal sneg.

Na grebenu naju je prevzela lepota gorskega sveta: v kristalnočistem zraku se je dvigala pred nama gorska glava poleg glave, da se je zdelo, da bi jih z dolgo roko lahko prijel. Za temi glavami so kipeli kvišku novi gorski roglji drug ob drugem. Misel in duša nista vpraševali po njihovem imenu, le oko je uživalo. Vse se je belilo, srebrilo, plavilo, vse je žarelo — nad vso to svetlobo pa se je vzpenjalo svetloplavo nebo v neskončnem pokoju. Posebno dolgo je obstal pogled na Triglavu, čigar veličastnost se kaže s te strani v posebno popolni obliki.

Ko sva se z lovcem nagnila čez stene grebena sva zagledala globoko pod nama črne pike. Daljnogled je pokazal, da imava pod seboj kozjo tropo z one strani. Koze so ležale in prežvekovale. Le dva trije mladiči so hodili okrog, se vzpenjali na skale, si nagajali in se približevali v igrivosti tej ali oni starki, ki pa ni bila razpoložena za želje otroškega vrtca in je to pokazala z odločnim zamahom z glavo.

Noč zajame koze, kjer jih sonce vzdrami

Koze se pasejo nekako do enajstih. Da je trava vela in trohnela, jih ne moti. Niso neizbirčne ne požrešne in trgajo hrano počasi, kakor se jim tudi sicer ne mudi nikamor. Ne pasejo se v slast, ampak v potrebo. Napasle se uležejo kar tam, kjer so stale nazadnje. Leže tako, da imajo glavo obrnjeno v dolino. Od zgoraj ne pričakuje koza sovražnika, razen koze-matere, dokler ji kozliči niso odrasli. Zavoljo njih se boji orla. Zgodaj popoldne se vzdignejo koze in se začno zopet pasti. Prepasejo pa ne navadno niti pet sto metrov, tako da jih zajame noč skoro tam, kjer jih je zdramilo jutro.

Kozla-prskača sva zaman iskala z lovcem. Ko sva si začela šepetati, kam bi se bil zataknil, sta se pripodili iz cretja kot vraga dva kozla in drvela čez snežno plast — eden naprej, drugi za njim. S tako naglico sta se podila, da bi človek mislil, da se morata zdaj zdaj na pečevju ubiti.

Globoko na pobočju se je zmagovalec ustavil. Pričel je vohati po tleh, nakar se je obrnil in v skokih oddirjal nazaj, od koder je bil prišel. Saj je bila zgoraj njegova tropa, ki jo je bilo treba čuvati pred vsiljivci. Vrtil se je nad njo, očividno zato, ker jo je od zgoraj laže pregledal kakor od spodaj.

»Ko bi bilo poleti, bi lahko poskusila z zalazom,« je vzdihnil čuvaj. »Tako pa nima smisla poskušati. Poglejva, če moreva priti do prepojenca ob dnu debri!«

Ker sem vedel, da pozna čuvaj skoro vsako ped lovišča, sem se mu prepustil. Izkušenim gre vera! Iščoč kritje sva se previdno spuščala navzdol. Paziti sva morala, da ne spodrsneva na srenu. Pred neko grbino me je pustil lovec in se priplazil sam nanjo, da bi se ležeč za skalo razgledal. Čez nekaj časa mi je pomigal, naj pridem za njim. Nekoliko više se je pasla pred nama koza, ki se je očividno ločila od najinega tropa iščoč si hrane. Iz dalje kakih tri sto metrov jo je poželjivo gledal kozel, ki ga je bil prej prskač napodil. Od razbujenosti je vedno in vedno spuščal vodo. Gotovo je razmišljal, ali bi se lahko spustil za kozo, ne da bi ga napadel prskač. Obebljen od pohotnosti se ji je začel bližati in s tem nama. Bil je zadnji čas. Sonce se je že nagibalo k zatonu, njegova luč je vedno bolj rdela.

Naslonil sem puško na rob skale in čakal. Na daljavo stopetdeset korakov sem ujel kozla v križ daljnogleda in sprožil. Na pok je kozel izginil brez znaka, da je zadet. Na nastrelu ni bilo ne krvi ne dlake.

Zgrešeni cilj nama je zavezal jezika.

Mrzla sapa je začela vleči. Rumena luč sonca je ugašala. Hiteti sva morala, da naju ne dohiti noč pred planino. Železni zobje derez so krepko prijemali.

V noči sva okrepčana s čajem in z ajdovimi žganci postala ob toplem ognju zgovorna. Da se ne sme risanica nasloniti pri grlu, ampak nad lokom jezička in da sem zgrešil, ker sem jo naslonil pri grlu, sva najrajši ponavljala.

Na sledi za samotarjem

Dasi naju je dim grizel v oči, sva kmalu zaspala, saj naju je čakala drugi dan dolga pot nad Savsko dolino pri N., kjer sem hotel poskusiti srečo z nekim samotarjem. Tega si je hranil lovski zakupnik že nekaj let zase, a privoščil ga je v tovariški naklonjenosti tudi meni.

Da je bilo leto, bi naju vzdignila vzpenjača iz doline Save na vrh, pozimi pa ni obratovala. Molče sva kresala po strmi stezi navzgor. Pot je bila neprijetna tudi zavoljo puščobe, kajti megla je stezala iz vodnega korita svoje mokre prste in se oprijemala drevja ter vrhov.

»Upam, da je na vrhu ni,« se je tolažil lovec.

Res ni planjave zastirala megla, le posamezne cunje so se vlačile nad njo.

»Ni slabo,« se je oglasil lovec in me odpeljal s steze na gamsovo prehodišče. Le prav ozka ravnica je bila tam. Na eni strani je odsekano padala k Savi, na drugi je bila zagrajena s skalami. Razvid je bil boren.

Pritisnil sem se k eni od skal in se pripravil za strel.

»Če je na svojem navadnem mestu, bo prej kot v pol ure tu,« je dejal lovec odhajajoč, da mi požene kozla.

Komaj pa je odšel, se je spustila nadme meglena krpa. Kot mlečna stena je zabrisala svet okrog mene.

»Četudi pride, ga ne bom mogel streljati,« sem si mislil in razmišljal, ali bi ne bilo najbolje, da bi se lagodno usedel in počival do vrnitve lovca. V tem je zaškripalo po snegu. Komaj sem se zdrznil, že je stal gams na petnajst porakov pred menoj. Nekaj se mu ni zdelo v redu kljub temu, da mu je voh slabila mokrota megle. Večji se je videl v megli, kot je bil.

Stisnil sem puško tesneje k licu in upalil. Kozel se je stresel, se zagnal kvišku in izginil v strmini. Temnordeča kri je pordečila sneg, v katerem so se poznale globoke drske. Za njim se nisem upal, da bi se ne prekopicnil v strmini in se privalil na prod Save z razbito glavo.

Kmalu po strelu se je prikazal lovec in si ogledal strelne znake.

»Ne bo daleč«. S temi besedami je izginil.

Čez uro se je vrnil. V očeh se mu je spreletavalo.

»Dober je. K njemu pa prideva laže niže doli.«

Odvedel me je navzdol. Čez globoko globel, po kateri teče poleti voda, so si napravili drvarji prehod s tem, da so podrli smreko ob njenem robu tako, da je padla čez globel. Ko bi ne bil razvnet od lovske sreče, bi si gotovo ne upal čez. Tako pa sem se mirno prestopal za vodnikom in prišel srečno prek.

Nekako v sredi strmine se je lovec ločil od mene in šel iskat kozla. Vrnil se je z njim čez pol ure. Bil je krepek bradač. Prsk ga ni bil posebno zdelal. Po rogljih in zobeh sva ga z lovcem cenila na osem let, v kolikor se da po tem starost določiti pri več kot pet let starem gamsu.

Lovec je takoj začel puliti brado, dokler je bilo truplo še toplo. Bila je dolga, lepo razcvetena in bilo jo je za lep šop.

Na postajo je nesel bradača lovec. Ko ga je odložil, sem ga vprašal, če je bil težek.

»Težja bi bila žalost, da sva se vrnila prazna,« se je glasil odgovor. D. J. L.

MODA IN DOM

Domača halja

Zdi se, da je resnost sedanje dobe vplivala tudi na modo, kajti razkošne, zvončaste in prav po žensko okrašene domače halje, ki so bile pred leti moderne, so se letos umaknile stvarnim, moško izdelanim haljam. Nova halja ima široke moške reverje

in udobne žepe, napravimo pa si jo lahko iz starega plašča in zato seveda ne more segati prav do tal. Za reverje, žepe in široki pas zadostuje malenkosten kos novega blaga, ki si ga izberemo v živi barvi, da učinkuje nova domača halja kolikor mogoče prijazno.

*

„Mala" obleka

Saj veste, kaj je naša »mala« obleka? To je naša zaslomba, naša radost in veljajo ji vse naše simpatije. To je obleka, ki jo najbolj potrebujemo, ki jo nosimo ves teden in vsak dan od jutra do večera kakor nobeno drugo... obleka, ki sije v topli barvi izpod temnega zimskega plašča. Skratka, mala obleka je obleka za vse, obleka za vsak dan in za vsako priliko. Zdaj dobimo prekrasne nove tkanine iz celulozne volne s škotskim križastim vzorcem — iz takšnega blaga pa si lahko napravimo najbolj ljubko »malo« obleko, ki jo nosimo pod enobarvnim temnim plaščem. Dvodelni kroj je posebno pripraven za izdelavo male obleke! Na naši skici vidite takšno dvodelno oblekco, ki si jo zamišljamo iz blaga v svetli beige barvi. Ovratnik in reverji so iz belega pikeja, a vse skupaj se očarljivo odraža od rjavega zimskega plašča ali kožuha. Tiste, ki ljubijo preprostost čez vse, pa si bodo izbrale »malo« obleko z ozkimi žepnimi obrobki in s preprostim odprtim ovratnikom, ki ga lahko izpopolnijo z mehkim muslinastim šalom.

* * *

Drobni nasveti

Energična in izkušena gospodinja se bo vselej znašla tudi v najbolj težkih primerih in si bo znala takoj pomagati. Kljub temu pa se v kuhinji včasih primerijo reči, ki jo nekoliko zmedejo, ker ni nanje nikoli prej pomislila. Evo nekaj gospodinjskih ugank, ki smo jih na tem mestu poskušali rešiti:

Kako očistimo mastne steklenice? Sodo raztopimo v mrzli vodi in pustimo to mešanico nekaj časa v steklenici, potlej pa izperemo steklenico in jo večkrat splaknemo z navadno vodo.

Kako pomnožimo milo? S tem postopkom lahko pomnožite milo do dvakratne količine. Naberite bršljanovega listja, operite ga in kuhajte 400 g listja v dveh litrih vode. Ko izhlapi tekočina do polovice, jo precedite in dodajte odcedku 100 gramov nastrganega mila, 100 gramov luga in 1 nastrgano svečo. Izlijte mešanico v pološčeno posodo, ki jo postavite na ogenj ter mešajte vsebino, da postane lepo enotna. Pustite, da se novo milo ohladi, potlej pa ga izoblikujte v posamezne kose. Tako ste dobili kilogram mila, s katerim izvrstno lahko operete tudi vse barvaste tkanine.

Kako si prihranimo kuhinjske brisače? Imejte poleg umivalnika škatlo, ki je napolnjena z otrobi, če pa nimate otrobov, se lahko poslužite tudi žaganja. Potisnite mokre roke med žaganje ali med otrobe, namesto da bi si jih obrisale v brisačo. Na ta način štedite z brisačami, hkratu pa ima tako sušenje rok veliko prednost, da vam postanejo roke bele in mehke.

Kako popravimo star prevrtan lonec? Popravilo lahko za silo izvršite doma, vendar pa morate paziti, da popravljenega lonca ne dajete prehitro z vročine na mrzlo (na primer z ognja v mrzlo vodo). Lonec najprvo dobro očistite, potlej pa ga namažite z jajčnim beljakom okoli prevrtanega mesta in sicer na zunanji strani. Tjakaj pa potem pritisnite primerno izrezan kos stanjola in počakajte, da se posuši. Vse skupaj spet namažite z beljakom in prevlecite s stanjolom in sicer štiri do petkrat, vselej pa morate paziti, da se vmesne plasti prej dobro posušijo. Ko ste tako popravile lonec, ga lahko uporabljate tudi na ognju, vendar pa se morate ravnati po predpisu, ki smo ga navedli zgoraj.

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

526. Odkod izvira ime »kobaltno modre« barve?

527. Kdaj so izumili orgle?

528. Kdo je ladjo kot prvi poganjal s paro?

*

529. Lahka naloga.

Morda pa ne bo lahka. Poskusimo!

Tri novce smo položili tako, kakor nam kaže slika. Sedaj je treba spraviti novec C med novca A in B, toda pri tem novec

A lahko odrinemo, ne da bi se ga smeli dotakniti, novca B s lahko dotaknemo, ne smemo ga pa odriniti in novec C lahko porinemo in se ga tudi lahko dotaknemo.

*

530. Za računarje.

Za hišo je ograjena pravokotna parcela z dolžino 56 m in širino 33 m. Gospodinja bi rada imela cvetlični vrt, gospodar pa je za travnik. Da se obema ustreže, dobi vrtnar nalogo, naj zakoliči cvetlični vrt povsod enako daleč od ograje, da bo tako velik, kakor bo velika ostala parcela. Kako daleč od ograje bo cvetlični vrt in kakšni bosta njegova dolžina ter širina?

* * *

Rešitve nalog 24. t. m.:

521. Sklopni čoln je zložljiv čoln iz lesa in platna ali gume.

522. James Watt je opazoval čajnik, ki mu je pokrov dvigala para iz vrele vode. Tu je dobil prvi miselni poblisk, ki je vodil pozneje do izuma parnega stroja.

523. Ultimat je med državami v sporu zadnja izjava, zadnje sporočilo skrajnih pogojev pred prekinitvijo pogajanj.

*

524. Zidarjeva zadrega.

Položiti moramo pod lestev 4 zidake, ki so po 7 cm debeli, kar znese 28 cm in to je več nego zadosti, da bo segla lestev do odprtine.

*

525. Dva vlaka sta se srečala.

Poštni vlak ima dolžino 82 metrov in hitrost 12 metrov na sekundo, brzi vlak ima dolžino 46 metrov in hitrost 20 m na sekundo. Skupna dolžina obeh vlakov je 128 metrov. Za to razdaljo se morata vlaka medsebojno oddaljiti, da je srečanje končano. Če tečeta vlaka v isto smer, se medsebojno oddaljita vsako sekundo za 20 — 12 = 8 metrov in traja srečanje 128 : 8 = 16 sekund. Če tečeta vlaka v nasprotnih smereh, se medsebojno oddaljita vsako sekundo za 20 + 12 = 32 metrov in traja srečanje 128 : 32 = 4 sekunde.

Ona: »Kaj je dejal vaš oče, ko je čul, da ste zaradi mene izgubili celo spanec.«

On: »Ponudil mi je mesto nočnega čuvaja v tovarni.«

ZA SMEH IN KRATEK ČAS

Učitelj, ki je prestavljen: »Kdo hoče imeti moj herbarij za spomin?«

»Jaz, gospod učitelj!«

»Nisem vedel, da se zanimaš za botaniko.«

»Jaz ne, ampak moji zajčki!«

*

»Vojake je vprašal narednik:

»Ali je kdo muzikaličen?«

»Jaz, jaz, jaz!«

»Dobro. Pojdite vi trije in prenesite klavir gospe majorjeve na novo stanovanje.«

*

»Krasna slika! Človek kar čuti jutranje razpoloženje. Kako se pa imenuje?«

»Sončni zahod!«

*

»Kako pravimo enostaničnim bitjem?«

»Kaznjenci, gospod učitelj.«

*

»Če me zvečer ni doma, ne spregovori žena niti treh besedic z menoj.«

»Kolikokrat pa greste zvečer z doma?«

»Vsak tretji dan.«

*

»Ah, mama, koliko je morala trpeti uboga žival, preden si dobila kožuh!«

»Prepovedujem ti, hčerka, govoriti v takem tonu o tvojem očetu!«

*

»Kako gre vašemu možu?«

»Ne vem... Že osem dni ga nisem videla... pometa stopnice, veste, moj mož je namreč vratar v nebotičniku.«

SPORT

Prijavljanje sportnih prireditev

Prijavljenje sportnih prireditev

Zaupnik CONI-a sporoča:

Vse podrejene sportne organizacije se opozarjajo na upoštevanje določb glede prijavljanja sportnih prireditev, kakor je bilo objavljeno v členu 6. naredbe št. 31, z dne 20. februarja t. l. (izšla v »Službenem listu« Visokega komisariata št. 15 — 1942).

Odslej ne bo dovoljena nobena sportna prireditev, za katero prireditelji ne bodo zaprosili po prej omenjenem razpisu. Razen tega bo CONI uvedel strog postopek zoper kršitelje teh pripisov ne glede na morebitne ukrepe, ki jih bodo morda proti njim smatrale za potrebno tudi oblasti za javno varnost.

Dodatki od nedelje

K tekmam za točke

Kar odpomoči si ne morejo nogometni strokovnjaki in laiki od senzacij, ki jih je prinesla zadnja prvenstvena nedelja v Italiji v najvišjem razredu.

Najvažnejši dogodek v VIII. prvenstvenem kolu je bila zmaga, ki jo je vodilni Livorno izvojeval na nevarnem terenu v Milanu, kjer je z enim ustreljenim golom Ambrosiani dobil obe točki, tembolj dragoceni zaradi tega, ker sta istočasno izgubila ves izkupiček oba njegova neposredna zasledovalca Torino in Genova. Bologna in Atalanta sta se ojunačila, da sta tema dvema zastavila pot in zdaj je prišlo tako, kakor že dolgo ni bilo v tej konkurenci, da po komaj dvomesečnem tekmovanju prednjači eno moštvo pred vsemi ostalimi za celih pet točk. Ta dan je dalje potrdil svojo trdoživost rimski Lazio, ki je neoporečno obračunal z državnim prvakom Romo, povrh vsega pa je prišla še nepričakovana vest iz Barija, da je torinska Juventus po hudi borbi vendarle odnesla obe piki tisti najjužnejši enajstorici, ki je doma vsaj dozdaj še ni mogel ukrotiti nihče. Da je Liguria na svojem igrišču odpravila Vicenzo in je Triestina, ki velja letos za pravega specialista v doseganju remisov, zabeležila že šesti zaporedni remis (v 8 tekmah) v Benetkah, je ostalo v tej obilici presenečenj skoraj neopaženo.

Tudi v diviziji B se je prekucnila marsikatera napoved. Že v soboto so nogometaši iz Padove pustili obe točki zelo šibkemu moštvu Mater iz Rima, v nedeljo pa je vodilna Spezia doma odstopila pol dobička skromni Fanfulli, izgubila pa sta obenem favorita Napoli v Pisi in Brescia v Sieni. Kandidati na najboljšim mestih so zdaj prav za prav štirje (s po eno točko razlike med seboj), in sicer Spezia (s 13), Anconitana (z 12) ter Napoli in Pro Patria (z 11 točkami).

ŠE O NOGOMETU DRUGOD

Pridno so tekali za okroglim usnjem zadnjo nedeljo tudi po Štajerskem in Koroškem, deloma v nastopih za točke, deloma pa kar od veselja do te igre.

Mariborski železničarji so imeli ta dan imenitne goste, in sicer moštvo svojih stanovskih tovarišev z Dunaja, ki pa uživajo najboljši sloves in tekmujejo sploh že v najvišjem okrožnem razredu. Mariborski dnevnik, ki popisuje ta dogodek v železničarskem stadionu, je ves navdušen nad tem lepim uspehom domačih nogometašev, češ da so to pot prav prekosili sami sebe. Tekma se je končala z 2:1 (1:1) zanje, čeprav so bili gostje skoraj kompletni in so se bolj ali manj pripeljali samo na izlet v obdravsko mesto. Igro, ki jo je vodil domači sodnik Nemetz, je prišlo gledat okrog 1500 gledalcev.

Trboveljčani so ono nedeljo odigrali svojo poslednjo tekmo za točke, in sicer na lastnem travniku proti enajstorici Hrastnika, ki pa ni mogla nuditi pravega odpora in je dvoboj izgubila z nič manj kakor 0:8 (0:3). Trboveljski nogometaši so si s to zmago osvojili prvo mesto v jesenskem delu tekmovanja in vodijo tako krepko, da lahko upravičeno gojijo nade za dokončno osvojitev prvenstvenega naslova v spodnještajerskem razredu.

V koroškem nogometnem prvenstvu so imeli minulo nedeljo dva prvenstvena nastopa, od katerih so bili v enem udeleženi tudi Kranjčani. Igrali so v Celovcu proti kombinirani enajstorici KAC-a in Rapida ter zmagali gladko s 5:1 (4:0). Domačini so morali poslati na tekmo precej številne rezerve in tako je bil doseženi izid po poteku igre razmeroma še zadovoljiv zanje, kajti kranjski nogometaši so bili ta dan kakor eden. Med strelci je bil najbolj uspešen Vreček. Druga tekma tega dneva je ostala remis 1:1, in sicer med VSV iz Beljaka in LSV iz Celovca. V skupni oceni koroškega razreda vodijo še zmerom Jeseničani pred LSV, potem pa sledijo Kranj, VSV, SS iz Celovca ter kombinirana skupina KAC-Rapid, tudi iz Celovca.

SABLJAŠKI TROBOJ V BUDIMPEŠTI

Pretekli petek se je začel in v nedeljo zvečer se je končal v madžarski prestolnici sablješki troboj med izbranimi sabljači Italije in Nemčije ter domačini. Italijani, ki so v tem tekmovanju po pravici veljali za favorite, so res zasedli najboljše mesto v končni oceni, toda kljub temu tekmovanje v posameznih disciplinah niti najmanj ni potekalo v njihovi popolni premoči. Za spremembe so v glavnem skrbeli madžarski udeleženci, ki so posebno v meču postavili nekega dozdaj neznanega borca Rerricha, s katerim so v oceni posameznikov zasedli prvo mesto pred dvema odličnima Italijanoma. Nemci nikjer niso mogli odločilno poseči med dogodke.

Izmed podrobnosti bi hoteli naknadno objaviti samo naslednje:

v floretu: med moštvi: Madžarska — Nemčija 10 : 6, Italija — Nemčija 13 : 3, Italija — Madžarska 9 : 2 in med posamezniki: 1) Marzi (I) pred še enim Italijanom in najboljšim Madžarom.

v meču: N. — M. 10 : 5, I. — M. 8 : 6 in I. — N. 8 : 2 in med posamezniki: 1. Rerrich (M) pred dvema Italijanoma, obema velikima favoritoma.

V sablji so tekmovali samo posamezniki, med katerimi je prvo mesto zasedel Madžar Kovacs, najboljši Italijan Gaudini pa je bil tretji.

Stanje točk po končanem tekmovanju je bilo naslednje: 1) Italija 17, 2) Madžarska 15 in 3) Nemčija 4 točke.

EDEN ODHAJA, DRUGI PRIHAJA

Iz Budimpešte je prišla vest, da se namerava znani madžarski tekač na srednjih progah in evropski rekorder Nikolaj Szabo umakniti s tekališč. Szabo je bil zadnjo sezono nekaj mesecev v Italiji in je tudi kot učitelj pokazal velike sposobnosti, saj so italijanski tekači na te razdalje v minuli sezoni pokazali izredno velik napredek. Kaj in kako je s tem Szabovim sklepom, je treba še izvedeti in počakati na potrditev.

Nekdanji in zdaj že skoraj pozabljeni francoski rekorder v enakih disciplinah Jules Ladoumegue, ki je pred več kakor 10 leti prestopil med profesionale, je baje zaprosil pristojne forume za reaktivacijo v amaterskem svojstvu. Mož je res star že 36 let, pravijo pa, da neutrgoma trenira in se hoče, če mu ne bodo delali težav, spet včlaniti v enem znanih atletskih klubov iz Pariza.

Huda kazen

»Gazzetta dello Sport« poroča iz Rima: Zvezno poveljstvo italijanske boksarske federacije objavlja: Predsedstvo je kaznovalo z globo 5000 lir profesionalnega boksarja Luigija Musino, ki je o priliki svojega srečanja s Pacom Buenom v Madridu z graje vrednim vedenjem in očitnim zanemarjenjem treninga pokazal popolno nerazumevanje za dolžnosti evropskega prvaka in predstavnika italijanskega boksa v tujini.

* * *

Brazilski sportniki so v zvezi s sklepom nacionalnega sportnega odbora v Riu de Janeiru za ves čas vojne odpovedali vse mednarodne sportne prireditve.

Bolgarski promet po Donavi

Bolgarski promet po Donavi se je letos zelo ugodno razvijal. Bil je znatno večji od lanskega. Potnike so prevažali po Donavi trije moderni parniki. Ker razpoložljivi tovorni parniki niso zadostovali, je bolgarska družba za rečno plovbo sklenila naročiti odnosno zgraditi več novih parnikov. V ta namen se bo porabilo nad 600 milijonov levov. Načrt določa gradnjo enega potniškega parnika, 8 motornih ladij za tovorni promet, 30 do 40 tovornih vlačilcev, 5 do 6 petrolejskih ladij in 3 vlačilce na parni pogon.

Radio Ljubljana

ČETRTEK, 26. NOVEMBRA 1942-XXI

7.30: Lahka glasba 8.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 12.20: Plošče 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Operetna glasba 13.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 13.45: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih sil v slovenščini 13.25: Izmenjalni koncert iz Nemčije. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.15: Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec. Lahka glasba. 15.00: Poročila v slovenščini. 17.15: Nove plošče Cetra 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Pesmi in napevi 20.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.45: Koncert orkestra Cora, vodi dirigent Barzizza. 21.15: Predavanje v slovenščini 21.25: Koncert Ljubljanskega godalnega kvarteta (L. Pfeifer: I. violina, A. Dermelj: II. violina, V. Šušteršič: viola, Č. Šedlbauer: čelo). 22.05: Zanimivosti v slovenščini. 22.15: Orkester, vodi dirigent Segurini. 22.45: Poročila v italijanščini.

Mali oglasi

Prosimo naše cenjene oglaševalce,

naj ne donašajo malih oglasov v zadnjem trenutku. To velja zlasti za male oglase, namenjene za nedeljsko številko. Prinesite jih po možnosti že v petek, v soboto pa vsekakor pred 11. uro.

UPRAVA »JUTRA«.

Službo dobi

Kuharico
samostojno, za vsa dela v malem gospodinjstvu, sprejmem takoj. Naslov v vseh posl. Jutra. 16338-1

Iščem
slaščičarskega pomočnika. Javiti se na Bleiweisovi 35a v slaščičarni. 16373-1

Iščem
urnega čevljarskega prikrojevalca za takoj. — Ješe Bogo, Cesta na Loko 20. 16369-1

Natakarica
čedna, poštena, do 30 let stara, dobi takoj službo na prometnem kraju blizu Novega mesta. Kavcija najmanj 3000 Lir. Ponudbe s fotografijo na: Ivan Robek, podružnica Jutra v Novem mestu. 16370-1

Izvežbane metlarje
sprejmem. — »Metlac«, Šlajmerjeva. 16325-1

Kuharico
pošteno, čisto, z letnimi spričevali, sprejmem k dvočlanski družini. — Naslov v vseh posl. Jutra. 16319-1

Gosp. pomočnico
srednjih let, iščem. — Gostilna, Gosposvetska cesta 180. 16351-1

Frizerko
dobro delavko, po možnosti tudi v moški stroki, sprejme Zore Amalija, Cerknica. Javiti se pri Saksida, Ljubljana, Beethovnova ul. 7. 16355-1

Prodam

PREMOG DRVA
I. Pogačnik
LJUBLJANA
Bohoričeva ulica 5
Telefon 20-59

Predpečice
za lončene peči, 50 odstotkov prihranka na kurivu, dobavlja takoj Meerkur, Puharjeva 6. 16376-6

Drva in premog
prihranite pri Merkur peči in štedilniku (50%) različne velikosti na zalogi. Merkur, Puharjeva 6. 16375-6

Naprodaj
so stelaže in pult od hrastovine, skupaj s pisalno mizo. Vprašati v trgovini »Brusor«, Bleiweisova 35a. 16374-6

Stoječo blagajno
prodam. Dopisi na ogl. odd. Jutra pod »Srednje velikaa« 16371-6

Perzianer krzno
novo, za kompletni plašč ugodno prodam. Naslov v vseh posl. Jutra. 16367-6

Smirna preprogo
ugodno prodam. — Na ogled tvrdka Šik, Miklošičeva c. 16358-6

Čitajte pazljivo oglase „JUTRA“

Službe išče

Upravo hiš
prevzame za nizko odškodnino strokovnjak, ki hiše vestno upravlja že več let in daje vsakomur zanesljiva davčna in druga potrebna pojasnila. Ponudbe pod »Hišni upravitelj« na ogl. odd. Jutra. 16380-2

Ženska
srednjih let, vajena kuhe in vsega gospodinjstva, išče službe pri gospodu, ali mali družini. Ponudbe na ogl. oddel. Jutra pod šifro »Zanesljiva«. 16349-2

Kupim

Pisalne stroje
gramofone in plošče, dobro ohranjene ali pa v neuporabnem stanju, kupuje in plača najvišje dnevne cene EVEREST, Prešernova ulica št. 44. J-129-M-7

Kupimo
bicikije in bicikeljgume ter motorna kolesa. Plačamo zelo dobro. Merkur, Puharjeva 6. 16374-6

Kupim
košaro kovčeg, dobro ohranjeno, srednje veliko. Ponudbe na oglasni oddel. Jutra pod »Popotna košara«. 16348-7

Tehtnico
decimalko, nosilnost 300 do 500 kg in stamorezno kupim. Huč, Vegova 10. 16350-7

V najem

V najem
vzamemo večji kompleks zemlje za obdelovanje. Ponudbe pod »Zadruga« na ogl. odd. Jutra. 16354-17

Avto, moto

Steyr 55
krasno ohranjen, s prima gumami naprodaj — Kenda Adler Service — Kersnikova 2 16320-10

Pohištvo

Prodam
lepo jedilnico in rabljeno omaro. Trdinova 3/II. levo. 16216-13

Moderno pohištvo
dobre izdelave dobite najugodnejše v zalogi pohištva na Celovški cesti 95. Ogled vsak dan od 13. do 15. ure. Istotam se sprejema naročila za mizarski tvrdki Rok Berlič in Franc Šenk. 16357-12

Oblačila

Moško suknjo
zimsko, popolnoma novo, prodam. Mejak Josip, Nebotičnik, V. nadstropje. 16363-13

Sobo odda

Sobo
z 2 posteljama takoj oddam dvema gospodoma. — Gerbičeva ul. 19 (Kolezija). 16364-23

Opremljeno sobo
s strogo separiranim vhodom se odda. Sp. Šiška, Drenikova 31 za trgovino Poznič. 16361-23

Opremljeno sobo
za dve osebi in vso oskrbo oddam. Florjanska ul. 19-II. 16379-23

Sobe išče

Sobo
s posebnim vhodom in zajtrkom iščem. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod šifro »Metličan«. 16362-23a

Stroji

Pisalni stroj
ADLER, lepe pisave, v prvovrstnem stanju — ugodno naprodaj. Naslov v vseh posl. Jutra. 16366-29

Pisalni stroj
rabljen, boljše znamke, portable, takoj kupim. — Ponudbe z navedbo znamke in cene na ogl. oddl. Jutra pod »Srednje težak«. 16356-29

Obrt

Gospodje, pozor!
Klobučarna »Pajk« vam strokovnjaško očisti preoblikuje in prebarva klobuke vseh vrst po nizkih cenah. Lastna delavnica — Se priporoča Rudolf Pajk Sv. Petra cesta 38 J-158-M-30

Krzno!
Damski in otroški plašči krzno za obšive in žepe, mufi, ovratniki itd. pri L. Rot, krznarstvo. — Ljubljana, Mestni trg 5. J-188-M-30

Izgubljeno

Damsko rokavico
usnjeno, sem izgubila od Kongresnega trga do vogala v Gradišču. — Najditelj se naproša, da jo odda proti nagradi v ogl. odd. Jutra. 16352-28

Izgubila sem
zlat pratan. Pošten najditelj naj ga odda Dalmatinova ul. 10-II. 16365-18

Živali

Psico
volčje pasme, dobra čuvajka, prodam za nizko ceno ali se jo odda brezplačno dobremu gospodarju. Ob Ljubljanici 8, Kodeljevo. 16353-27

Del prodigio della Lampada Osram

Risparmiare corrente non significa sempre dovere ridurre la luce. - Infatti la lampada OSRAM-D che ha il filamento a doppia spirale trasforma molto vantaggiosamente la corrente in luce.
Risultato:
Risparmio di energia elettrica senza perdita di luce.
Perciò si ottiene con le
LAMPADE OSRAM-D molta luce e poco consumo

Šteditи s tokom ne pomeni vedno poslabšati razsvetljavo.

In res, žarnica OSRAM-D z dvojno viječnico spreminja zelo popolno tok v luč.

Rezultat:

Prihranek električne energije brez poslabšanja razsvetljave.

Zato dosežemo z

OSRAM-D ŽARNICO
mnogo svetlobe in majhno porabo

G 2

Glasbila

Pianino
dobro ohranjen, poceni prodam. Naslov v vseh posl. Jutra. 16377-26

Pridelki

Rumeno korenje
in krmilna pesa sta v pomanjkanju sena najboljše nadomestilo krmo goved, zlasti krav mlekaric. Kupite ju pri Gospodarski zvezi v njenih skladiščih v Maistrovi ulici št. 10, ali vsak dopoldan na Pogačarjevem trgu v mesarski stojnici Fr. Ocvirka. 16359-33

Posest

Parcelo
1000 kv. m prodam v Štepanji vasi za 55.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 16384-20

Stavbno parcelo
lepo, 700 kv. m veliko, prodam pri Celovški c. Naslov v vseh posl. Jutra. 16383-20

Hišo
popolnoma novo, za Bežigradom, 5 krasnih stanovanj, prodam za Lir 520.000, samo direktnemu kupcu. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Hipoteka Lir 100.000«. 16381-20

Stavbno parcelo
kjerkoli, od 500 do 1000 kv. m, kupim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Proti severni strani«. 16382-20

Razno

Vloge in prošnje
v italijanščini sestavlja, prepisuje, razmnožuje, izvršuje vse informacije in razne osebne usluge »SERVIS BIRO«, Ljubljana, Sv. Petra c. 29. J-189-M-37

V italijanščino
prevaja
prošnje, dopise trgovske in tehniške stroke Tehnična pisarna, Cesta 29. oktobra 13. J-170-M-37

+

Umrl je naš ljubljeni soprog, oče, stari oče, brat, stric, svak in tast, gospod

KOSEC IVAN

bivši brivski mojster

25. t. m., po kratki bolezni, previden s tolažili sv. vere.

Pokopali ga bomo v četrtek, dne 26. novembra t. l., ob pol 4. uri pop. z žal. kapele sv. Andreja, k Sv. Križu.

Ljubljana, Vevče, Arezzo, Padova, dne 25. novembra 1942.

ŽALUJOČI OSTALI

✚

Po 71 letnem, zgledno delavnem življenju je odšla k večnemu miru naša ljubljena mama, gospa

Da Damos Katarina
roj. Lesjak

Na zadnji poti je spremimo v četrtek, dne 26. novembra ob 9. uri dopoldne iz hiše žalosti na farno pokopališče v Planini pri Rakeku.

Prosimo tihega sožalja.

Laze pri Planini, dne 25. novembra 1942.

ŽALUJOČI SOPROG, OTROCI IN OSTALO SORODSTVO

P. G. Wodehouse: 34

PODJETNI SAM

Humoristično roman

Pa sva se zmenila, da se vzameva... In zdaj sem vsa obupana...«

»Kje vas grize?« jo je z zanimanjem vprašal gospod Twist.

»Takoj vam povem. Evo. Snoči po večerji je šel Soapy z doma in se je vrnil šele davi ob štirih. Ob štirih zjutraj, razumete? Dva dni po poroki! Nu veste, če misli, da bo novoporečena ženica požirala take pilule, in to sredi medenih tednov, se je preklicano uštel.«

»In kaj ste potem storili, Dolly?« je vprašal gospod Twist s primesjo škodoželjnosti, ki jo samci radi kažejo pri takih priložnostih.

»Povedala sem mu svoje mnenje. On pa je privlekel na svetlobo alibi in mi jel pripovedovati istorijo. Prav za to istorijo gre... Povejte mi, Chimp,« je nadaljevala, ostro gledaje gospodu Twistu v oči, »ali ste kdaj kaj slišali o nekem človeku z imenom Finglass?«

Dasi je bilo to vprašanje gospodu Twistu očitno nezaželeno, se je po kratkem obotavljanju vendar odločil in odgovoril:

»Seveda!«

»Aha, torej tudi vi veste?« je nadaljevala Dolly in priprla eno oko. »Kakšen ptič je pa bil?«

»Ptič in pol!« je s spoštljivim glasom vzkliknil gospod Twist. Stari Finky je bil ptič seh ptičev!«

»In kaj je storil, da ga imate za tako velikega?«

»Nu, tu gre za istorijo, ki se je zgodila, še preden ste prišli vi čez lužo, in razumljivo je, da nič ne veste o nji... Uspelo mu je, ‚da je v centrali ‚Nove azijske banke' vzdignil nekaj milijončkov,« je s tišjim glasom nadaljeval, držeč si roko pred usta.

Gospa Molloy je bila videti presunjena. Strogost njenega vedenja je jela ponehavati.

»Vi pa Soapy sta delala z njim?«

»Seveda,« je gospod Twist ponosno odvrnil. »Bila sva njegova najboljša prijatelja.«

»In kaj je zdaj s tem ptičem? Ali še živi?«

»Ne. Pred nekaj dnevi je umrl v Buenos Airesu.«

Gospa Molloy se je zamišljeno ugriznila v spodnjo ustnico.

»Nu, kakor kaže, Soapyjeva istorija po tem takem ni prazna marnja. Poslušajte, Chimp, dajte, da vam povem vso stvar. Ko sem brala Soapyju levite, ker ga vso noč ni bilo domov, mi je razodel, da je dobil od svojega starega znanca Finglassa pismo, napisano tik pred smrtjo, v katerem je rečeno, da ta Finglass ni mogel odnesti denarja, ki ga je bil ‚zaslužil' v ‚Novi azijski banki'; vedel je namreč, da ga opazujejo, in je bil zato prisiljen, skriti ‚mrtvaka' v neki hiši nekje v londonskih predmestjih. Pismo je vsebovalo tudi natančen opis, kje stoji ta hiša, in Soapy pravi, da je bil zato vso noč z doma, ker je iskal to hišo in skušal odkriti ‚mrtvaka'.

In kar bi rada zvedela od vas, je baš to, ali se vam zdi vsa ta istorija resnična ali pa me je morda le nalagal, v resnici pa je ponočeval v kakem klubu, ki jih je tod vse polno.«

Gospod Twist se je moral s krvavečim srcem postaviti za človeka, ki mu ni bil ta mah niti malo po duši. Nekaj časa je omahoval, nazadnje pa je rekel:

»Povedal vam je resnico.«

»A čujte,« je rekla Dolly, kakor da še vedno ne more prav verjeti, »ta razlaga mi kar ne gre v glavo. Če je tisti Finglass hotel, da bi prišli njegovi podatki Soapyju v roke, zakaj je toliko časa odlagal?«

»Zato, ker je do zadnjega upal, da se mu vendarle posreči še enkrat priti semkaj in samemu pobasati denar,« je Twist resnobno odvrnil. »Komaj pa je bil v Argentini, ga je jela pestiti nesreča. Toliko da je še utegnil pisati semkaj, pa jo je moral odkuriti k Belcebubu..«

»In kdo vam je povedal vse to?« je nezaupljivo vprašala ženica.

»Finky je pisal tudi meni.«

»Res? Nu vidite, to je spet nekaj, kar se mi ne zdi povsem v redu. Če se je Finky nazadnje odločil in pisal Soapyju, da zaklad obstoji, zakaj mu ni tudi odkril, kje je? Zakaj mu ni na primer sporočil, da ga je zašil v kako žimnico ali spravil v kamin ali sam vrag si ga vedi kaj kam, ne pa tako, da mora vso noč tavati okrog kakor slepec z zavezanimi očmi?«

»Zato, ker sva bila obadva, jaz in Soapy, Finkyjeva prijatelja in je hotel, da bi imela oba korist od tega,« je trpko odvrnil gospod Twist. »Zaradi gotovosti, da ne bova skušala ukaniti drug drugega, je pisal njemu, kje stoji hiša, meni pa, kje je skrit denar.«

»Tako da držite zdaj vi za edini konec niti, ki lahko razplete to štreno!« je vzkliknila Dolly in široko razprla oči.

»Tako je,« je slovesno rekel lažni »detektiv«.

»A zakaj niste šli tudi vi iskat, če je tako?«

Gospod Twist je zaničljivo prhnil.

»Zato,« je kriknil z izrazom brezmejnega studa nad človeško nizkoto, »ker je vaš Soapy, ta prasec, mislil, da me bo speljal na limanico in sam požrl ves denar!«

»Kaj?« je z neprikritim zakonskim ponosom vzkliknila gospa Molloy. »Ne, ne, dragi Chimp, takšnih navad pa moj cukrček nima! Za nič ne verjamem, da bi mu moglo priti kaj nepoštenega na misel!«

Gospod Twist se njenemu navdušenju ni pridružil. —

»Če mu nikoli ni hodilo, to pot mu je!« jo je grenko zavrnil.

»S tem hočete reči, da je spravil oba milijona v svoj lastni žep?« je Dolly tesnobno vprašala.

»Figo, ne pa dva milijona!« je zagodrnjal gospod Twist in skomignil z rameni. »‚Mrtvak' je tako dobro skrit, da ga niti v dveh milijonih let ne najde.«

»Nikar ne skušajte tudi mene ugnati z ‚bluffom',« je rekla Dolly in ga hladno, zaničljivo ošinila z očmi, kakor kneginja podložnika. »Če začne Soapy iskati, ga na svetu ni razloga...«

Urejuje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani